

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έτος 58 – Τεύχος 10

Δεκέμβριος 2009

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Έτος 58

Δεκέμβριος 2009

Τεύχος 10

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Εισοδικόν	3
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΒΟΥΡΛΗ	
Χριστός γεννᾶται, δοξάσατε...	4
ΠΡΕΣΒ. ΚΩΝ/ΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
Ύπάρχουν «καὶ ἄλλα πολλά» περὶ τοῦ Ἰησοῦ σὲ ἐξωχριστιανικὲς πηγές; . . .	8
Μ. ΧΡ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ	
Κατηχητικὴ διδασκαλία κατὰ τὸν Ἅγ. Κύριλλο Ἱεροσολύμων	9
ΠΡΩΤ. ΠΑΥΛΟΥ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΥ	
Ἡ Εὐχαριστία, συλλείτουργο κλήρου καὶ λαοῦ (δ')	11
ΠΡΩΤ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΙΝΑΚΟΥΛΑ	
Ὁ Μοναδικὸς ἄνθρωπος	14
ΠΡΩΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΘΕΡΜΟΥ	
Λάθη ποὺ ἀκόμη μᾶς «τιμωροῦν»	18
ΠΡΩΤ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑ	
Πεντηκοστιανοὶ καὶ Ὁρθόδοξη Πίστη	20
ΑΡΧΙΜ. ΣΥΜΕΩΝ ΑΥΓΟΥΣΤΑΚΗ	
Ἡ Ὁρθόδοξη Γερμανία	22
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΗΠΕΡΑΚΙ	
Στεφάνου ὁμολογητοῦ καὶ μάρτυρος πρώην πρίγκηπος τῆς νήσου Berroée . . .	25
Ἐπικοινωνία	27
Βιβλιοπαρουσίαση	29
Μηνολόγιο	31

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Ἑπιχειρήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Συνόδου Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἱ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: π. Παναγιώτης Καποδίστριας, π. Βασίλειος Θεομῶς, π. Βασίλειος Καλλιακμάνης, π. Δημήτριος Κουτσούρης, π. Παῦλος Κουμαριανός καὶ ὁ κ. Παναγιώτης Ἀρ. Ὑφαντῆς. – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΥΛΗΣ: Λίτσα Ἱ. Χατζηφώτη. – ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Χαράλαμπος Κωστόπουλος – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἱ. Χατζηφώτη, Κωνσταντίνος Χολέβας καὶ Βασίλειος Τζέρπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἑπεύθυνος Τυπογραφείου: Ν. Κάλτζιας, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ: Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Εἰκόνες τεύχους: π. Ἀναστασίου ἐγκάτοικου στὸ κελλὶ Διονυσίου ἐκ Φουρνᾶ, Ἅγιον Ὅρος.

Τὸ Περιοδικὸ «Ἐφημέριος» δὲν εὐθύνεται γιὰ τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

Ἄγαλλιάσθω οὐρανὸς γῆ εὐφραινέσθω· ὅτι ἐτέχθη ἐπὶ γῆς ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ, παρέχων τῷ κόσμῳ τὴν ἀπολύτρωσιν. Ὁ Λόγος ὁ ἐν τοῖς κόλποις ὢν τοῦ Πατρὸς, προῆλθεν ἐκ τῆς Παρθένου ἄνευ σποράς· ὃν οἱ Μάγοι ἐξίσταντο, ὁρῶντες ἐν Βηθλεέμ, τικτόμενον ὡς νήπιον· ὃν δοξάζει τὰ σύμπαντα.

Κάθισμα. Ἦχος πλ. δ'.
Ἄπὸ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου τῶν Χριστουγέννων

Σεβαστοὶ πατέρες,

Χριστὸς ἐτέχθη.

Μὲ ἓνα ἐπίκαιρο θεολογικὸ σχόλιο στὸν ὕμνο ποὺ προτίθεται τοῦ ἄρθρου τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἰθανασίου Βουρλῆ, τοῦ γνωστοῦ «Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε», τὸν προεξαγγελτικὸ καὶ εἰσαγωγικὸ στὸ πνεῦμα τῶν Χριστουγέννων, ἀρχίζει τὸ τεῦχος αὐτό. Ὁ π. Κων. Παπαθανασίου καταγράφει τὶς ἐξωχριστιανικὲς πηγὲς ποὺ ἀναφέρονται στὸν «ἱστορικὸ» Ἰησοῦ στὴ στήλη *Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;* Στὴν στήλη *Πρὸς Ἐκκλησιασμὸν ὁ Καθηγητὴς Χρῆστος Βασιλόπουλος* κάνει λόγο γιὰ τὴν κατηχητικὴ διδασκαλία κατὰ τὸν Ἅγιο Κύριλλο Ἱεροσολύμων, ὁ ὁποῖος ἔχει χαρακτηριθεῖ ὡς «ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς κατηχητὲς τῆς Ἀνατολῆς τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων». Ὁ π. Παῦλος Κουμαριανὸς συνεχίζει στὸ *Λειτουργικὸ Ἐργαστήρι* τὸ ἄρθρο του «Ἡ Εὐχαριστία, συλλείτουργο κλήρου καὶ λαοῦ», ὅπου ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ εἶναι μία ἀπὸ τὶς βασικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας, καὶ μάλιστα στὸ σημαντικότερο σημεῖο τῆς, στὴν εὐχὴ τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν Τιμίων Δώρων.

Στὴ *Διακονία τοῦ Λόγου* ὁ π. Ἀντώνιος Πινακούλας στὸ ἄρθρο του «Ὁ Μοναδικὸς ἄνθρωπος» ἀναλύει τὴ γνωστὴ καὶ πολύπτυχη παραβολὴ τοῦ Τελῶνη καὶ τοῦ Φαρισαίου καὶ ὁ π. Βασίλειος Θερμὸς μετρᾷ τὴν ἐπίδραση τῆς ὑψηλῆς τέχνης τοῦ ἀναλογίου στὸ Ἐκκλησίασμα ὡς πρὸς τὴ στενότερη ἐπαφὴ του μὲ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ στὴ στήλη *Πρὸς Οἰκοδομὴν*. Ὁ π. Σωτήριος Ἰθανασούλιας στὴν στήλη *Πρὸς Διάκρισιν* καταγίνεται μὲ τὴν σχέση τῶν Πεντηκοστιανῶν καὶ τῆς Ὁρθόδοξης Πίστης. Στὴν στήλη *Ἡ Ἐκκλησία στὸν κόσμον* ὁ π. Συμεὼν Αὐγουστάκης μᾶς κάνει μία ἀναδρομὴ στὴν κατάσταση τῆς διακονίας στὴ Γερμανία ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ '60 ὡς σήμερα.

Στὸ *Συναξάρι* ἔχομε τὸν βίο τοῦ Στεφάνου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ μάρτυρος ἀπὸ τὴν Ἰσπανία. Στὴν *Ἐπικοινωνία* ὁ Ὁμ. Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Γεώργιος Πατρῶνος προσθέτει τὴν δική του ἐμπειρία στὴ συζήτηση ποὺ ἀνοίξε τὸ ἄρθρο τοῦ π. Βασιλείου Θερμοῦ «Γιὰ τὰ πανηγύρια». Δύο σημαντικὰ βιβλία καὶ τὰ νέα τοῦ Μηηνολογίου συμπληρώνουν τὴν ὕλη αὐτοῦ τοῦ τεύχους.

Ἰλέξανδρος Κατσιάρας
Διευθυντὴς Σύνταξης

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε...

Τοῦ κ. ᾽Αθανασίου Βουρλῆ,
Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

«Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε.
Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε.
Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε.
᾽Ασατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ,
καὶ ἐν εὐφροσύνῃ, ἀνυμνήσατε λαοί,
ὅτι δεδόξασται».

Μὲ τὴν ἑναρξί τῆς Τεσσαρακοστῆς στὶς 15 Νοεμβρίου καὶ τὴν εὐφρόσυνη ψαλμωδία σὲ Α΄ ἤχο τοῦ «Χριστὸς γεννᾶται...» ἀπὸ τὴν 21η Νοεμβρίου ἡ Ἐκκλησία μας μᾶς προετοιμάζει σταδιακά, ψυχολογικά καὶ πνευματικά ὥστε νὰ ἐορτάσωμε, τὸ κατὰ δύναμιν, ἐπαξίως, τὴν ἀναμενόμενη μεγάλη ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων.

Ζῶντας ἤδη αὐτὴ τὴν προχριστουγεννιάτικη λειτουργικὴ περίοδο, μᾶς δίδεται ἡ ἀφορμὴ καὶ ἡ εὐκαιρία γιὰ ἓνα ἐπίκαιρο θεολογικὸ σχολιασμὸ τοῦ περιεχομένου τοῦ χαρακτηριστικοῦ αὐτοῦ προεξαγγελτικοῦ καὶ εἰσαγωγικοῦ –στὸ πνεῦμα τῶν Χριστουγέννων– ὕμνου τῆς προμετωπίδος τοῦ παρόντος ἄρθρου. ᾽Ας σημειωθῆ ὅτι αὐτὴ ἡ παιδαγωγικὴ ἀρχὴ τῆς προεξαγγελίας κάποιου γεγονότος δημιουργεῖ εὐχάριστα αἰσθήματα ὑπομονῆς, χαρᾶς καὶ ἐλπίδος καὶ δημιουργικὴ διάθεσι προετοιμασίας, προβληματισμοῦ καὶ περισυλλογῆς. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ἐφαρμόζεται πάντοτε ἀπὸ τοὺς Ὑμνωδοὺς καὶ Ὑμνογράφους στοὺς ὕμνους, κυρίως, τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἐορτῶν.

Τὸ ἀνωτέρω ὕμνολογικὸ κείμενο ἀνήκει στὸν ἅγ. Γρηγόριο τὸν Θεολόγο, ὁ ὁποῖος τὸ εἶπε ὡς προοίμιο τῆς χριστουγεννιάτικης ὁμιλίας του (PG 36, 312-333). Ἀργότερα, ὁ μέγας ὕμνωδὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἅγιος Κοσμάς, ἐπίσκοπος Μαίουμᾶ –ξεναδελφὸς καὶ συνασκητῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ– τὸ μετέτρεψε σὲ «εἶρμό» τῆς Α΄ Ὠδῆς τοῦ Α΄ Κανόνος τοῦ Ὁρθρου τῶν Χριστουγέννων καὶ φάλλεται ἕκτοτε συνεχῶς γιὰ δώδεκα αἰῶνες.

Ὁ ὑπὸ σχολιασμὸ ἀνωτέρω ὕμνος συντίθεται ἀπὸ δύο ἐνότητες. Ἡ πρώτη περιέχει τρεῖς μικρὲς προτάσεις καὶ ἡ δευτέρη μία, ἀλλὰ μεγαλύτερη. Ἡ πρώτη ἐνότης εἰσάγεται μὲ τὴν ἐπιβεβαιωτικὴ φράσι: «Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε», μὲ τὴν ὁποία ἐκφράζεται ἡ πίστι τῆς Ἐκκλησίας –καὶ κατ' ἐπέκτασι κάθε πιστοῦ– στὸ μυστήριον τῆς ἐν χρόνῳ ἐνανθρωπήσεως τοῦ ἀσάρκου Θεοῦ Λόγου καὶ τονίζεται ἡ ἐθελοσύνη «κένωσι» καὶ «συγκατάβασί» Του.

Ὁ Θεὸς Λόγος, ἐνῶ γεννᾶται ἀχρόνως καὶ θεοπρεπῶς ἐκ τοῦ Πατρὸς ἄνευ μητρὸς, ὡς Θεάνθρωπος γεννᾶται ἐν χρόνῳ ἐκ Μητρὸς ἄνευ πατρὸς «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου», ὥστε νὰ μὴν ἀπολέσῃ τὴν ιδιότητα τῆς υἱότητός Του σὲ σχέσι μὲ τὸν Πατέρα, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (PG 94,1108).

Σαρκοῦμενος ὁ Θεὸς Λόγος, λαμβάνει «δούλου μορφὴν (Φιλιπ. 2,7) καὶ τὸ ἀνθρώπινο ὄνομα «Χριστός», τὸ ὁποῖο σημαίνει «κεχρισμένος» (Λευϊτ. 4,3 καὶ 5,16), δηλαδὴ προωρισμένος γιὰ κάτι μεγάλο, μοναδικὸ καὶ θαυμαστό. Εἶναι Αὐτός, τὸν Ὅποιον, οἱ Προφῆτες τῆς Π. Διαθήκης, ἐν Ἁγ. Πνεύματι, εἶχαν προεξαγγεῖλλει ὡς «Μεσσίαν», «ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον, Χριστός» (Ἰωάν. 1,41) καὶ ὡς «Σωτῆρα» τοῦ κόσμου (Λουκ. 1,47· 2,11. Ἰωάν. 4,42).

Ἡ σάρκωσις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἔχει σωτηριολογικὸ σκοπὸ καὶ προϋποθέτει τὴν πτώσι τῶν Πρωτοπλάστων· ἔρχεται δὲ ὡς ἐκπλήρωσι τῆς μεταπτωτικῆς ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ (Πρβλ. Γεν. 3,15. Ψαλμ. 109,4) γιὰ μελλοντικὴ ἀποκατάστασι τῆς διασαλευθείσης ἠθικῆς τάξεως μεταξὺ δημιουργήματος καὶ Δημιουργοῦ.

Ὁ μελωδὸς Θεοφάνης ὁ Γραπτὸς (Σαββαΐτης), στηριζόμενος πιθανώτατα σὲ κείμενο τοῦ Μ. Ἀθανασίου, αἰτιολογεῖ βιβλικῶς τὸ «γιατί» τῆς Ἐνανθρωπήσεως, ψάλλοντας:

«Ἐφεύσθη πάλαι Ἀδὰμ
καὶ Θεὸς ἐπιθυμήσας, οὐ γέγονεν
ἄνθρωπος γίνεται Θεός,
ἵνα Θεὸν τὸν Ἀδὰμ ἀπεργάσῃται...»

(Δοξαστ. Αἰνῶν ἑορτῆς Εὐαγγελισμοῦ)

Ὁ τριαδικὸς Θεὸς καμπτόμενος ἀπὸ τὴν ἄρρητη εὐσπλαχνία καὶ φιλανθρωπία, ἀπὸ τὴν ἀπέραντη ἀγάπη καὶ τὸν πατρικὸ Του οἶκτο πρὸς τὸ ταπεινωμένο, βασανισμένο καὶ ἐξουθενωμένο πλάσμα Του, τὸν ἄνθρωπο, φανερώνει ἐν χρόνῳ (Γαλ. 4,4) τὸ «ἀπ' αἰῶνος κεκρυμμένον μυστήριον» (Πρβλ. Ρωμ. 16,25. Ἐφ. 3,9) σωτηρίας, ὥστε ὁ κάθε ἄνθρωπος ν' ἀποκτήσῃ καὶ πάλι τὰ ἀπολεσθέντα προπτωτικὰ χαρίσματα. Νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὶς συνέπειες τῆς πτώσεως, τὴν ἁμαρτία, τὰ πάθη, τὴν φθορά, τὸν διάβολο καὶ τὸν θάνατο. Νὰ γίνῃ καὶ πάλιν ἄξιος τοῦ «κατ' εἰκόνα» καὶ τοῦ «καθ' ὁμοίωσιν» (Γεν. 1,2).

Ἡ ἀγαπητικὴ πρὸς τὸν ἄνθρωπο αὐτόβουλη σωτηριολογικὴ κίνησι τοῦ Θεανθρώπου, λογικὰ καὶ ἠθικά, ἀπαιτεῖ μία ἀντίστοιχη δοξολογικὴ κι εὐχαριστιακὴ ἀνταπόδοσι ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἐλάχιστο ἀντίδωρο, ἀναγνωρίσεως κι ἀποδοχῆς, τῶν θείων εὐεργετημάτων. Γι' αὐτὸ κι ὁ ἱερὸς Ὑμνωδὸς προτρέπει μὲ τὸ «δοξάσατε» γιὰ μιὰ δοξολογικὴ ἀνταπόδοσι λόγων κι ἔργων.

Τὰ τρία ρήματα τῶν τριῶν πρώτων προτάσεων τοῦ ὕμνου «δοξάσατε», «ἀπαντήσατε» καὶ «ὑψώθητε», ὑπονοοῦν μία ἀναγωγικὴ πορεία τοῦ νοῦ καὶ τῆς διαθέσεως τοῦ πιστοῦ, ὁ ὁποῖος καλεῖται: α) νὰ *δοξάσῃ* τὸν Αἴτιον τῶν θείων δωρεῶν, β) νὰ *σπεύσῃ* σὲ συνάντησί Του –ἀποδεχόμενος τὸν σωτηριολογικὸν χαρακτῆρα τῆς Ἐνανθρωπήσεώς Του– καὶ γ) νὰ *ὑψωθῇ* ἀπὸ τῆς γῆς πρὸς τὰ οὐράνια (μὲ ἠθικὴ κι ἐσχατολογικὴ σημασία).

Ἡ χρῆσι τῶν ἀνωτέρω τριῶν προτρεπτικῶν ρηματικῶν τύπων ἀποβλέπει στήν ἀφύπνησι, στήν ἐτοιμότητα καί τήν ἐγρήγορσι τοῦ πιστοῦ, ὁ ὁποῖος καλεῖται νά ἐνεργοποιηθῆ καί νά δράξῃ τήν, προσφερομένη ἀπό τόν Κύριο, εὐκαιρία σωτηρίας.

Κάτω ἀπό τήν τριπλῆ παράθεσι τῶν ρημάτων καί τήν τριπλῆ ἐπανάληφι τοῦ ὀνόματος «Χριστός» πρέπει νά ἐννοήσωμε τριαδολογικό συμβολισμό, δεδομένου ὅτι συνηθίζουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας νά ἐπικαλοῦνται δοξολογικά κι εὐχαριστιακά τόν τριαδικό Θεό –ἐμφανῶς ἢ συμβολικῶς– στήν ἀρχή καί τὸ τέλος τῶν ὁμιλιῶν τους καί οἱ Ὑμνωδοὶ ἀντιστοίχως στοὺς ὕμνους τους.

Στίς ἀντιθετικές, τώρα, ἐκφράσεις, τοπικοῦ προσδιορισμοῦ, «ἐξ οὐρανῶν» καί «ἐπὶ γῆς» πρέπει νά ἀναζητήσωμε τήν ἔμμεση διδασκαλία τοῦ Χριστολογικοῦ δόγματος περὶ τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων. Μὲ τό «ἐξ οὐρανῶν» δηλώνεται ἡ θεία φύσις, ὁ ἄσαρκος δηλαδή, Θεὸς Λόγος, ὁ ὁποῖος, χωρὶς νά χάνῃ τήν ιδιότητα τῆς θεότητος, κινεῖται ἐθελουσίως πρὸς τήν γῆ διατηρῶντας ἀναλλοίωτη τήν ἐνδοτριαδική Του σχέσι. Μὲ τό «ἐπὶ γῆς» νοεῖται ὁ σαρκωμένος Θεὸς Λόγος, ὁ Χριστός. Εἶναι φανερό ὅτι μὲ ἓνα ἔμμεσο τρόπο διατυπώνεται ἡ χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ ὄρου τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ ὁποῖος δογματίζει γιὰ τήν συνύπαρξι –στὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου– τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων «ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως».

Τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ὕμνου, ὅπως εἶναι φανερό, ἔχει δογματικό-Χριστολογικὸ καί ἠθικὸ χαρακτήρα. Δογματικό, ὡς χριστοκεντρικὴ ἀνθρωπολογία καί ἠθικό, ὡς σχέσι πίστεως, ἀγάπης καί ἐλπίδος τοῦ πιστοῦ πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἔτσι, ἡ φαλμῶδησι τοῦ ὕμνου διδάσκει τὸ δόγμα, τήν σωτηριολογικὴν σημασία καί τίς ἀνθρωπολογικὲς του ἀκολουθίες καί συγχρόνως προτρέπει γιὰ τήν ἐφαρμογὴ τῶν ἠθικῶν ὑποχρεώσεων καί μηνυμάτων ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ δόγματος.

Ἀξίζει νά σημειωθῆ στὸ σημεῖον αὐτὸ ὅτι ἡ ἐνεστωτικὴ μορφή τῶν τριῶν μνημονευθέντων ρημάτων «δοξάσατε», «ἀπαντήσατε» καί «ὑψώθητε», δηλώνει τὴν ἐννοια τοῦ «λειτουργικοῦ χρόνου», ὅπως τὸν ζῆ ἡ Ἐκκλησία μας μέσα στὸν λειτουργικὸ κύκλο τοῦ εἰκοσιτετραώρου, τῆς ἐβδομάδος καί τοῦ ἔτους, ὅπου οἱ ἔννοιες, «παρελθόν» καί «μέλλον», βιώνονται ὡς διαρκὲς παρόν. Ἔτσι, ἡ πτώσι τοῦ Ἀδάμ καί τῆς Εὐας κατανοεῖται ὡς δική μας πτώσις. Ἡ γέννησι, ἡ σταύρωσι καί ἡ ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ, ὡς προσωπικὴ ἀναγέννησι, συσταύρωσι καί συνανάστασι κ.λπ. Ὅλες δηλαδή, οἱ ἐπὶ μέρους φάσεις τοῦ σωτηριολογικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ –κι αὐτὴ ἡ ἐσχατολογικὴ καθολικὴ ἀνάστασι καί δικαία κρίσι– πρέπει νά βιώνονται ὡς «τώρα», ὡς μοναδικὴ χρονικὴ εὐκαιρία σωτηρίας ποὺ δὲν ἀναβάλλεται, οὔτε περιφρονεῖται.

Ἡ τελευταία πρότασι τοῦ ὕμνου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καί τὸ δεῦτερο μέρος του, συντίθεται ἀπὸ τὸν φαλμικὸ στίχο «Ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ...» κι ἀπὸ ἄλλες φαλμικὲς καί ὕμνολογικὲς ἐκφράσεις. Τὸ περιεχόμενον αὐτῆς τῆς προτάσεως εἶναι καί δογματικὸ καί ἠθικό. Δογματικό, γιὰτὶ προβάλλονται χριστολογικὲς κι ἐκκλη-

σιολογικὲς προφητικὲς θέσεις τοῦ προφητάνακτος Δαυΐδ, ὁ ὁποῖος διεΐδε, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, τὴν παγκοσμιότητα τοῦ σωτηριολογικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν διαχρονικὴ οἰκουμενικότητα τῆς Ἐκκλησίας Του ποῦ συνεχίζει τὸ ἔργο σωτηρίας Ἐκείνου. Ἡθικὸ, γιὰτὶ ἡ ἀποδοχὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς Σωτῆρος τοῦ κόσμου, δημιουργεῖ στοὺς πιστοὺς εὐλογητὴν χαρὰ καὶ εὐφροσύνη, δοξολογικὴ καὶ εὐχαριστιακὴ διάθεσι καὶ κίνησι, ὡς ἔκφρασι εὐγνωμοσύνης καὶ ἀνταποδόσεως. Ἐπειδὴ δέ, μετὰ τὴν πτώσι τῶν Πρωτοπλάστων «ἀκάνθας καὶ τριβόλους» (Γεν. 3,18) βλαστάνει ἡ γῆ καὶ ὅλη ἡ ὄρατὴ κτίσι «συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν», γι' αὐτὸ προτρέπεται καὶ «πᾶσα ἡ γῆ» νὰ ἐκφράσῃ πρὸς τὸν Λυτρωτὴ τῶν βασάνων τῆς, μετὰ τὸ δικὸ τῆς τρόπο, τὴν δικὴ τῆς δοξολογία ποῦ ἐκφράζεται μετὰ τὴν ὑπακοή τῆς στοὺς φυσικοὺς θεῖους νόμους.

Τὸ «δεδόξασται» μετὰ τὸ ὁποῖο τελειώνει ὁ ὕμνος συνδέεται μετὰ τὸ δεδοξασμένο τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖο τελειώνει μετὰ τὴν Ἀνάληψί Του καὶ τὴν «ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ» Πατρὸς καθέδρα (Μάρκ. 16,19). Στὴν αἰώνια δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καλεῖται νὰ μετάσχη καὶ κάθε ἄνθρωπος.

Ἐν ὄψει τῶν ἁγίων ἡμερῶν τοῦ Δωδεκαημέρου ὅλοι ἐμεῖς οἱ πιστεύοντες στὸ ἀπολυτρωτικὸ καὶ σωτηριολογικὸ ρόλο τῆς θείας Οἰκονομίας ὀφείλομε νὰ ἐπαναπροσδιορίσωμε τὴν θέσι καὶ τὴν στάσι μας ἔναντι τοῦ νηπιάσαντος γιὰ τὴν ἡμετέρα πνευματικὴ ἀνδρωσι, τοῦ ταπεινωθέντος γιὰ τὴν δικὴ μας ἀνύψωσι, τοῦ σταυρωθέντος καὶ παθόντος γιὰ τὴν ἡμετέρα συσταύρωσι τῶν παθῶν καί, τέλος, τοῦ ἀναστάντος γιὰ τὴν δικὴ μας πορεία πρὸς τὴν ἀνάστασι καὶ τὴν αἰώνια Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ἄς συνειδητοποιήσωμε τί σημαίνει γιὰ μᾶς τὸ «Χριστὸς γεννᾶται» καὶ ἂν γιὰ τὸν ἀ' ἢ β' λόγο δὲν εἴμαστε σὲ θέσι ν' ἀξιοποιήσωμε τὴν προσφερθεῖσα ἀπλόχερη Θ. Χάρι ἧς ἀναπέμφωμε, πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ εὐεργέτη, τουλάχιστον, ἕνα «Κύριε ἐλέησον» ἢ ἕνα «Δόξα σοι ὁ Θεός». Ἄς τὸν παρακαλέσωμε νὰ μᾶς φωτίσῃ τὸν νοῦν, ὥστε ν' ἀνακαλύψωμε τὸ ἐσωτερικὸ μας σκότος, τὴν ἐγγενῆ ἀδυναμία μας, τὴν ἀσθενικὴ πίστι μας, τὴν ἀδικαιολόγητη ἀδιαφορία μας, ὥστε νὰ ὀδηγηθοῦμε στὴν δοξολογία τῆς χαρᾶς, στὴν συνάντησι τῆς ἐλπίδος καὶ στὴν ἀνυψωτικὴ κίνησι τῆς θεώσεώς μας.

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε.

Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε.

Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε».

3. Ὑπάρχουν «καὶ ἄλλα πολλὰ» περὶ τοῦ Ἰησοῦ σὲ ἐξωχριστιανικὲς πηγές;

Πρεσβ. Κων/νου Παπαθανασίου,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Παλαιοῦ Φαλήρου, Ἰ.Μ. Ν. Σμύρνης

Στὸν τελευταῖο στίχο τοῦ ἐπιλόγου καὶ τῆς κατακλείδας τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου, ὑπὸ τῆ σημερινῆ του μορφῆ, διαβάζουμε ὅτι «πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν [αὐτοῦ], ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ». ἀκόμη δέ «ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς» (20,30· 21,25). Μήπως λοιπὸν αὐτά –τὰ μὴ γραμμένα στὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια– γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μπορούμε νὰ τὰ ἀναζητήσουμε σὲ ἐξωχριστιανικὲς πηγές;

Μὲ τὸν ὄρο ἐξωχριστιανικὲς πηγές ἐννοοῦμε τίς μὴ χριστιανικὲς καὶ μὴ κανονικὲς πηγές γιὰ τὸν «ἱστορικὸ» Ἰησοῦ, δηλ. τὸν Ἰησοῦ ποὺ μπορεῖ νὰ ἀναπαρασταθεῖ μὲ τίς κριτικὲς μεθόδους τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Σὲ μία τέτοια προσπάθεια τὸ ἐνδιαφέρον ἐστιάζεται σὲ μαρτυρίες ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὸν ἐθνικὸ κόσμο, ἐθνικοὺς ἱστοριογράφους καὶ Ρωμαίους ἱστορικούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὸν ἰουδαϊκὸ κόσμο, περιλαμβανομένης καὶ τῆς ραββινικῆς παράδοσης.

Μποροῦμε νὰ ἀναφέρουμε ὡς σπουδαιότερες ἐνδεικτικὰ τίς μαρτυρίες τοῦ Ρωμαίου λόγιου *Τάκιτου* (λ.χ. γιὰ τὴν ἀπόδοση τῆς πυρκαγιᾶς τῆς Ρώμης στοὺς χριστιανοὺς ἐπὶ Νέρωνος), τοῦ ἱστορικοῦ *Σουετῶνιου* (λ.χ. γιὰ τὸν διωγμὸ τῶν χριστιανῶν ἐπὶ Κλαυδίου) καὶ τοῦ Ἰουδαίου ἱστορικοῦ *Ἰωσήπου*. Ὁ

τελευταῖος χαρακτηρίζει τὸν Ἰησοῦ ὡς σοφὸ ἄνδρα, ἀναγνωρίζει τὴν ὑπερφυσικὴ φύση Του, «εἶ γε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρῆ» (πρβλ. *Μκ.* 15,39· 8,9), καὶ ξεκάθαρα ὁμολογεῖ ὅτι αὐτὸς ἦταν ὁ Χριστός.

Τέτοιες κειμενικὲς μαρτυρίες γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἂν καὶ καθόλου εὐκαταφρόνητες, εἶναι ὡστόσο εὐάριθμες. Κι αὐτὸ διότι ἡ περίπτωσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ζήτημα ἐνὸς γενικότερου ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος· ὁ χριστιανισμὸς ἦταν ἓνα «περιθωριακὸ» φαινόμενο, ἀμελητέο καὶ ἀσήμαντο κατὰ τὸν αἰῶνα, ποὺ δὲν ἄγγιζε τὴν πολιτικὴν ζωὴ. Καὶ δὲν ὑπῆρχε ἡ ἀνάγκη γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἢ φιλολογικὴ καταγραφή του.

Πέραν τούτου, ὁ κόσμος τοῦ αἰ. ἀξίζει νὰ μελετηθεῖ, γιὰτὶ αὐτὴ ἡ σπουδὴ μᾶς ὀδηγεῖ νὰ ἐκτιμήσουμε πρεπόντως τὴν πολύτιμη ἀξία τῆς ἐμφάνισις τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ κατανοήσουμε τὸ περιεχόμενο τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐντὸς ἐνὸς κόσμου μὴ ἄμεσα γνωστοῦ σὲ ἐμᾶς σήμερα.

Ὡστόσο, οἱ μὴ χριστιανικὲς μαρτυρίες δὲν μπορούν νὰ συνεισφέρουν σὲ κάτι περισσότερο ὅσον ἀφορᾷ στὴν κατανόηση τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Συχνότατα ἐξαρτῶνται ἢ ἐπιβεβαιώνουν χριστιανικὲς ἀναφορές.

Κατηχητική διδασκαλία κατὰ τὸν Ἅγ. Κύριλλο Ἱεροσολύμων

Μ. Χρ. Βασιλοπούλου,
Ὅμ. Καθηγητοῦ Θεολογίας Α.Π.Θ.

I

Ἡ κατήχηση καὶ ὡς διδασκαλία καὶ ὡς περιεχόμενο εἶναι μία ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες καὶ βασικότερες διακονίες τῆς Ἐκκλησίας, ἀρκετὰ δείγματα τῆς ὁποίας ἐντοπίζονται μέσα στὴν ἴδια τὴν Καινὴ Διαθήκη.

Κατὰ τὸν τρίτο καὶ τέταρτο μ.Χ. αἰώνα βρίσκεται σὲ πλήρη ἀνθιση ὁ θεσμὸς τῶν κατηχομένων, ὁ πῖο θαυμαστός θεσμὸς ποὺ σχεδιάστηκε καὶ ὑλοποιήθηκε ποτὲ γιὰ κατηχητικὴ διδασκαλία, ὁ ὁποῖος εἶχε ὡς ἔργο τὴν προετοιμασία τῶν ἐνηλίκων κατηχομένων γιὰ τὸ βάπτισμα.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ θεσμοῦ τῶν κατηχομένων ὀφείλεται σὲ δυὸ βασικοὺς παράγοντες. Ὁ πρῶτος ἀφορᾷ στὸ γεγονός ὅτι οἱ κατηχητές, ποὺ ἦταν προσεκτικὰ ἐπιλεγμένοι καὶ ἐκπαιδευμένοι, εἶχαν στὸ ἔργο τους τὴν ἐνεργὸ συμπαράσταση τοῦ συνόλου τῆς χριστιανικῆς κοινότητας, δηλ. τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἥ, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, τῆς ἐνορίας. Ὁ δεῦτερος παράγοντας ἀναφέρεται στὸ ὅτι ἡ κατηχητικὴ διδασκαλία ἦταν ὀργανικὰ δεμένη μὲ τὴ Λατρεία. «Ἔτσι ἡ διδασκαλία διαποτιζόταν ἀπὸ τὴν προσευχὴ καὶ ἡ θρησκευτικὴ τῆς ἀξία διασφαλιζόταν ἀπὸ τὸ ἱερό της περιβάλλον», ὅπως προσφυῶς ἔχει παρατηρηθεῖ.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐνῶ διατηροῦσαν ἀναλλοίωτα τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς παραδοσιακῆς κατήχησης, προέβαιναν σὲ μία σειρὰ προοδευτικῶν ἀλλαγῶν τῶν τρόπων τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου, προκειμένου νὰ τὸ προσαρμόσουν στὶς νέες κοινωνικοπολιτικὲς συνθήκες καὶ τοπικὲς ἰδιαιτερότητες.

II

Χαρακτηριστικὸ καὶ λαμπρὸ παράδειγμα τῆς κατηχητικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων ἀποτελεῖ ἡ προσωπικότητα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων, ὁ ὁποῖος δικαιολογημένα χαρακτηρίστηκε ὡς ὁ «μεγαλύτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς κατηχητές τῆς Ἀνατολῆς τῶν πρώτων Χριστιανικῶν αἰώνων», οἱ δὲ κατηχήσεις του ὡς «ἕνας ἀπὸ τοὺς πῖο πολύτιμους θησαυροὺς τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος».

Κρίνουμε λοιπὸν ὡς πολὺ σημαντικὸ καὶ ἐπίκαιρο νὰ μνημονεύσουμε συνοπτικὰ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ «μοντέλου» κατηχητικῆς διδασκαλίας ποὺ διαμορφώθηκε ἀπὸ τὸν ἅγιο Κύριλλο, ὅπως αὐτὸ εἶναι ἀποτυπωμένο στὶς κατηχήσεις του πρὸς τοὺς φωτιζομένους καὶ τοὺς νεοφωτίστους.

Πρώτον, κατὰ τὴν κατηχητικὴν διδασκαλίαν λαμβανόταν σοβαρὰ ὑπόψη ἡ μαθησιακὴ ἐτοιμότης τοῦ ἀποδέκτη, μὲ τὴν ἔννοια ἐπισήμανσης τοῦ βαθμοῦ δεκτικότητάς του. Ὁ ἅγιος Κύριλλος κατόρθωσε μὲ τὴν διδασκαλίαν του νὰ ἀποδείξει στὴν πράξιν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ συνυπάρχουν πιστότητα στὴ θείαν Ἀποκάλυψιν καὶ διδασκαλίαν αὐτῆς μὲ τρόπο ποῦ νὰ ἀνταποκρίνεται στὸ μαθησιακὸ ἐπίπεδο τῶν ἀκροατῶν.

Δεύτερον, ὁ ἅγιος Κύριλλος ἔδινε ἰδιαιτέρη βαρῦτητα στὶς ἐμπειρίες τῶν ἀκροατῶν του γιὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν στόχων τῆς κατηχητικῆς του προσπάθειας. Ἀκόμη καὶ τὶς πιὸ λεπτὲς δογματικὰς ἔννοιες προσπαθοῦσε νὰ τὶς κάνει προσσιτὰς στοὺς «ἀφελεστέρους τῆς διανοίας» ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς του, ἀξιοποιώντας τὶς προσωπικὰς ἐμπειρίας. Θὰ μπορούσε νὰ ὑποστηριχθεῖ, χωρὶς ὑπερβολήν, ὅτι στὶς Κατηχήσεις τοῦ Κυρίλλου βιβλικὸν μῆνυμα καὶ ἀνθρώπινη ἐμπειρία συνυφαίνονται στενὰ καὶ διαμορφώνουν ἓνα δυναμικὸ ἐρμηνευτικὸ κύκλον. Ἡ ὑποδειγματικὴ αὐτὴ σύνδεσις τῆς καθημερινῆς ἐμπειρίας τῶν ἀκροατῶν του μὲ τὸ νέο καὶ ἄγνωστο προκειμένου αὐτὸ νὰ καταστῆ προσσιτὸν, παρατηρεῖται σὲ ὅλες τὶς κατηχήσεις του. Ἔτσι, π.χ., γιὰ νὰ κατανοήσουν οἱ ἀκροατὰς του ὅτι ὁ καθένας κάνει τὸ καλὸ ἢ τὸ κακὸ κατὰ προαίρεσιν καὶ ὄχι κατὰ φύσιν, φέρνει ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴν ζωὴ ὡς παράδειγμα τὸ πρόβατον, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε βραβεύτηκε γιὰ τὴν πραότητά του, «ἐπειδὴ

τὸ πρῶτον οὐκ ἐκ προαιρέσεως, ἀλλ' ἐκ φύσεως αὐτῷ πρόσεστιν»¹.

Τρίτον, ὁ Κύριλλος κατὰ τὴν διδασκαλίαν του χρησιμοποιοῦν μίαν ποικιλίαν διδακτικῶν χειρισμῶν γιὰ δύο βασικοὺς λόγους. Πρώτον, γιὰ νὰ προκαλέσει τὴν συμμετοχὴν τοῦ ὅλου ἐγῶ τοῦ κάθε κατηγουμένου, κάνοντας ἔκκλησιν ὄχι μόνον στὸ νοῦ ἀλλὰ καὶ στὴ θέλησιν καὶ στὸ συναίσθημα. Δεύτερον, γιὰ νὰ ἀνταποκριθεῖ σὲ ὅλες τὶς πτέρυγες τοῦ ἑτερογενοῦς ἀπὸ διανοητικῆς πλευρᾶς ἀκροατηρίου του, ποῦ περιελάμβανε καὶ «ὀξέως ἀκροομένους» καὶ «ἀφελεστέρους τῆς διανοίας», προκειμένου νὰ διατηρήσει τὸ σύνολον τῶν ἀκροατῶν του σὲ κατάστασιν ἐγρήγορσης καὶ ἐτοιμότητος.

Τέταρτον, στὶς κατηχήσεις τοῦ ἁγίου ὑπάρχει ἔντονον τὸ διαλογικὸν καὶ ἐποπτικὸν στοιχεῖον, ποῦ διευκολύνει τὴν κατανόησιν δυσνόητων σημείων τοῦ περιεχομένου τῆς πίστεως. Συγκεκριμένα, ὅταν, π.χ., ἀναπτύσσει τὸ θέμα γιὰ τὸ ἀκατάληπτον τοῦ Θεοῦ, ὁ ἴδιος διατυπώνει ἓνα ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον ἦταν φυσικὸν νὰ δημιουργήθηκε στοὺς ἀκροατὰς του. «Εἰ ἀκατάληπτός ἐστιν ἡ ὑπόστασις ἡ θεία, καὶ τί σὺ περὶ τούτων διηγῆ»². Ἡ ἀπάντησις τοῦ Κυρίλλου στὸ ἐρώτημα αὐτὸ, μὲ ἐποπτικὸν μάλιστα τρόπον, εἶναι ἄμεση, σαφὴς καὶ ἀφοπλιστικὴ: «Ἄρα οὖν ἐπειδὴ πάντα τὸν ποταμὸν ἐκπιεῖν ἀδυνατῶ μηδὲ τὸ συμφέρον ἐμαυτῶν συμμετρῶς λάβω»³.

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Κατήχ. Δ', 21/ ΒΕΠΕΣ 39, σ. 74, στ. 6-7.
2. Κατήχ. ζ', 5/ ΒΕΠΕΣ 39, σ. 88, στ. 18-19.
3. Ὁ.π., στ. 19-20.

Ἡ Εὐχαριστία, συλλείτουργο κλήρου καὶ λαοῦ (δ')

Πρωτ. Παύλου Κουμαριανού, Δρος Θεολογίας
Ἐφημ. Ἱ.Ν. Ἁγίου Νικολάου Ρηγίλλης, Ἱ. Ἀρχιπ. Ἀθηνῶν

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ)

5 Ἐκεῖ ὅμως ὅπου εἶναι πιὸ ἐντονη καὶ πιὸ ἐντυπωσιακὴ ἢ ἀνάγκη συμμετοχῆς τοῦ Λαοῦ στὴν τέλεση τῆς Εὐχαριστίας, εἶναι –ποῦ ἄλλοῦ;– στὸ κρισιμότερο καὶ σημαντικότερο σημεῖο τῆς Λειτουργίας, ποῦ εἶναι ἡ εὐχὴ τῆς Ἀναφορᾶς, ἡ εὐχὴ, δηλ. τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων Δώρων, ἢ ὅποια τὴν ἐποχὴ τοῦ Χρυσοστόμου λεγόταν ἀπλῶς “εὐχαριστία”. Ἐκεῖ, λοιπόν, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος πολὺ χαρακτηριστικὰ μᾶς λέγει:

«Τὰ τῆς εὐχαριστίας πάλιν κοινὰ· οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος εὐχαριστεῖ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς ἅπας. Πρότερον γὰρ αὐτῶν λαβὼν φωνήν, εἶτα συντιθεμένον ὅτι ἀξίως καὶ δικαίως τοῦτο γίνεται, τότε ἄρχεται τῆς εὐχαριστίας. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ποῦ μετὰ τοῦ ἱερέως ὁ λαὸς φθέγγεται ὅπου γε καὶ μετ’ αὐτῶν τῶν χερουβὶμ καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων κοινῇ τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους ὕμνους ἀναπέμπει;» (Χρυσ., PG 61,527).

[=Τὰ σχετικὰ μὲ τὴν προσφορά τῆς Εὐχαριστίας (=Ἀναφορᾶς) τελοῦνται πάλι ἀπὸ κοινοῦ – ἀπὸ τοὺς Κληρικοὺς καὶ τοὺς Λαϊκοὺς μαζὶ! Διότι δὲν λέει τὰ λόγια τῆς Εὐχαριστιακῆς Ἀναφορᾶς ὁ Ἱερεὺς ἀπὸ μόνος του, ἀλλὰ ἀφοῦ πρῶτα πάρει τὴν σύμφωνη γνώμη τοῦ Λαοῦ, καὶ ἀφοῦ ἔπειτα συγκατατεθοῦν οἱ Λαϊκοὶ ὅτι ἀξίως καὶ δικαίως ἀναπέ-

μπεται ἡ Ἀναφορά, τότε ἀρχίζει νὰ ἀπαγγέλει τὴν Εὐχαριστία. Καὶ γιατί θαυμάζεις ἂν σὲ κάποιον σημεῖο ὁ Λαὸς ἀπαγγέλλει λόγους προσευχῆς μαζὶ μὲ τὸν Ἱερέα, τὴν στιγμὴ ποῦ καὶ μὲ αὐτὰ τὰ χερουβὶμ καὶ τὶς οὐράνιες δυνάμεις ἀναπέμπει ἀπὸ κοινοῦ ὕμνους ἱεροῦς;]

Αὐτὸ ποῦ λέει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπιβεβαιώνουν δύο σημεῖα ἀπὸ τὴν Λειτουργικὴ μας πράξη:

Τὸ πρῶτο εἶναι αὐτὸ τὸ ὅποιο παρατηροῦμε σὲ κανόνες Συνόδων, ὅπου ἡ συμμετοχὴ τῶν πιστῶν στὴν Εὐχαριστία χαρακτηρίζεται ὡς «κοινωνία τῆς Προσφορᾶς», δηλ. «συμμετοχὴ στὴν Προσφορά». Ὁ Λαὸς ὄχι μόνον προσφέρεται καὶ προσάγεται διὰ τοῦ Ἱερέως στὸν Θεό, ἀλλὰ εἶναι καὶ συμπροσφύρων μαζὶ του.

Τὸ ἄλλο σημεῖο ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴν γραμματικὴ καὶ συντακτικὴ ἐκφορὰ τοῦ «τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν...»:

Στὴν σημερινὴ ἐκδοχὴ ἢ φράση «τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν...» τοῦ Ἱερέως καὶ τό «Σὲ ὕμνοῦμεν...» τοῦ Λαοῦ παρουσιάζονται ὡς δύο ἀνεξάρτητες προτάσεις, ἢ δὲ θεολογικὴ τους σημασία ἐπαφίεται στὴν εὐσεβῆ φαντασία τοῦ κάθε σχολιαστῆ. Στὴν πρωταρχικὴ τῆς ὅμως μορφῆ ἀποτελεῖ μία πρόταση τὴν ὅποια μοιράζεται

–ὅπως συνηθιζόταν στην ἀρχαία ἐκκλη-
σία– κλῆρος καὶ λαός. Μία παρόμοια
περίπτωση μοιράσματος μίας φράσεως
εἶναι τὸ «Ἐνω σχῶμεν τὰς καρδίας –
Ἐχομεν πρὸς τὸν Κύριον». Στὶς παλαι-
ότερες πηγές ἡ ἐκφώνηση τοῦ Ἱερέως
ἦταν «Ἐνω τὰς καρδίας – ἔχομεν πρὸς
τὸν Κύριον». Παρομοίως τὸ «τὰ Σὰ ἐκ
τῶν Σῶν...» καὶ τὸ «Σὲ ὑμνοῦμεν...»
ἦταν μία πρόταση, μὲ τὴν διαφορά ὅτι
τὸ ρῆμα «προσφέρομεν» ἦταν «προ-
σφέροντες», μόνον ἔτσι ἄλλωστε θὰ
μποροῦσε νὰ εἶναι μία πρόταση, ἡ ὁποία
εἶχε ὡς ἐξῆς:

«Τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν Σοὶ προσφέρο-
ντες,
κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα σὲ
ὑμνοῦμεν,
σὲ εὐλογοῦμεν, Σοὶ εὐχαριστοῦμεν,
Κύριε,
καὶ δεόμεθά Σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν...».

Αὐτὸ εἶναι ἰδιαίτερος σημαντικὸ διότι
τὸ κυρίως μέρος τῆς προτάσεως τὸ λέει
ὁ Λαός. Οἱ Ἱερεῖς λέγουν: «Κύριε,
προσφέροντάς Σου δῶρα ἀπὸ τὰ δικά
Σου δῶρα –καὶ ὁ Λαὸς συμπληρώνει–
Σὲ ὑμνοῦμε, Σὲ εὐλογοῦμε καὶ Σὲ εὐχα-
ριστοῦμε γιὰ ὅλα».

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο εἶναι ἐπίσης χαρα-
κτηριστικὸ εἶναι ὅτι στὴν συνέχεια, σύμ-
φωνα μὲ τὴν χειρόγραφη παράδοση πά-
ντα, τὸ «Ἀμήν» τοῦ Καθαγιασμοῦ τὸ
λέει ὁ Λαός.

Πρὸς τὸ παρὸν δὲν θὰ ἐπεκταθοῦμε σὲ
ἄλλα στοιχεῖα.

Νομίζουμε ὅτι ὅσα ἀναφέραμε ἦταν
ἀρκετά.

Ἐπίλογος

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο εἶναι σημαντικὸ νὰ
δοῦμε εἶναι τὸ τί μποροῦμε μὲ βάση ὅλ'
αὐτὰ νὰ κάνουμε ἢ τί πρέπει νὰ γίνει.

Τὸ ἂν μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ σήμερα
γίνονται στραβὰ μπορεῖ νὰ ἀλλάξει
ὥστε νὰ μπορέσει ὁ Λαὸς τοῦ Θεοῦ βα-
θύτερα νὰ ἀντιληφθεῖ τὸν ρόλο του καὶ
νὰ συμμετέχει πιὸ οὐσιαστικά στὴν Λει-
τουργία, αὐτὸ θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργο, ἀλλὰ
ὅπως γίνεται πάντα, οἱ ἀλλαγές γίνονται
ὅταν δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύση, καὶ συνή-
θως εἶναι κατόπιν ἐορτῆς.

Πέραν τούτου, εἶναι ἰδιαίτερα σημα-
ντικὸ κατ' ἀρχὴν ὁ Λαὸς νὰ ἀντιληφθεῖ
τὴν θέση του. *Νὰ δεῖ τὴν θέση του ὡς
συντελεστικὴ τῶν Μυστηρίων, νὰ δεῖ τὴν
συμμετοχὴ του ὡς συστατικὴ τῶν Μυ-
στηρίων.* Νὰ μάθουν ὅτι ὄχι μόνον δέχο-
νται ἀλλὰ καὶ προσφέρουν, ὄχι μόνον
ἀγιάζονται ἀλλὰ καὶ ἀγιάζουν, ὄχι μόνον
εὐλογοῦνται, ἀλλὰ καὶ εὐλογοῦν.

Ἐπίσης νὰ μάθουν νὰ ἀπαντοῦν ἐνσυ-
νεῖδητα καὶ μὲ ἐπίγνωση στὶς ἐκφωνή-
σεις τοῦ Ἱερέως. Νὰ μάθουν νὰ λένε μὲ
τὴν καρδιά τους τὸ “καὶ τῷ πνεύματι
σου”, ἔχοντας συναίσθηση ὅτι ἐκεῖνη τὴν
ᾠρα ἐπικαλοῦνται τὴν χάρη τοῦ Ἁγίου
Πνεύματος νὰ ἐπισκιασθεῖ καὶ νὰ δώσει
Εἰρήνη στὸν Ἱερέα (καὶ τὸ ἔχει ἀνάγκη ὁ
Ἱερέας αὐτό).

Ἐπίσης νὰ μάθουν νὰ ἀνταποκρίνο-
νται στὰ λειτουργικὰ προστάγματα τοῦ
Ἱερέα:

- Νὰ σκύβουν τὸ κεφάλι τους δεχόμε-
νοι εὐλογία στὶς εὐχές τῆς κεφαλοκλι-
σίας.

- Νὰ στέκονται ὀρθοὶ ὅταν ὁ ἱερέας
λέει «Ὁρθοί» κ.λπ.

Εἶναι πολὺ σημαντικὸ ἐπίσης νὰ μά-
θουν νὰ φέλνουν ὅλοι μαζί. Τὰ βυζαν-
τινὰ μέλη μπορεῖ νὰ εἶναι περίτεχνα ὡς
μουσικὲς συνθέσεις, ἔχουν ὅμως καὶ μία
μεγαλοπρεπῆ ἀπλότητα, ποὺ ἀκόμα καὶ
ἓνα παιδάκι χωρὶς μουσικὴ παιδεία

Ἅ Μοναδικὸς ἄνθρωπος

Πρωτ. Ἄντωνίου Πινακούλα,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Χαλανδρίου, Ἰ. Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν

A. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. Ἡ θέση τῆς Κυριακῆς στὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος
2. Ἀναγγελία τοῦ θέματος μὲ τονισμὸ τῶν λεπτομερειῶν ποὺ ἀφοροῦν στὸ θέμα

1. Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, σήμερα, πρώτη Κυριακὴ τοῦ Τριωδίου, ἀκούσαμε, ὅπως κάθε χρόνο αὐτὴν τὴν μέρα, τὴν παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου. Ὁ Χριστὸς μᾶς εἶπε ὅτι αὐτοὶ οἱ δύο ἀνέβηκαν στὸν Ναὸ νὰ προσευχηθοῦν. Προφανῶς, θὰ μποροῦσαν νὰ προσευχηθοῦν καὶ στὸ σπίτι τους. Ἀνέβηκαν ὅμως στὸν Ναὸ γιατί ἦταν μέλη μιᾶς κοινότητας, τοῦ Ἰσραήλ, μέλη τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνέβηκαν ἐκεῖ γιὰ νὰ λατρεύουν τὸν Θεό, ἔτσι ὅπως κι ἐμεῖς, ὅλοι μαζί, λατρεύουμε τὸν Θεό. Ὁ Χριστὸς τονίζει σκοπίμως ὅτι ἀνέβηκαν στὸν Ναὸ νὰ προσευχηθοῦν, θέλοντας ἔτσι νὰ πεῖ ὅτι αὐτὸ ποὺ ἔκαναν ἐκεῖνοι ἀφορᾶ κι ἐμᾶς, οἱ ὁποῖοι ἐρχόμαστε ἐδῶ κάθε Κυριακὴ καὶ προσευχόμαστε στὸν Θεό.

2. Στὴ συνέχεια, τοὺς παίρνει χωριστὰ καὶ μᾶς ἀναφέρει γιὰ τὴν προσευχὴ ποὺ ἔκανε ὁ καθένας τους. Ἀρχίζει πρῶτα ἀπὸ τὸν Φαρισαῖο. Λέει ὅτι στάθηκε ἐπιδεικτικά, στάθηκε μόνος του, μακριὰ

ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, καὶ ἄρχισε νὰ προσεύχεται. Καὶ τὸ πρῶτο ποὺ προσευχήθηκε ἦταν: «Ἐγὼ δὲν εἶμαι ὅπως οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι». Κι ἀφοῦ χαρακτηρίσει τοὺς ἄλλους, ὅτι εἶναι ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, τελείωσε τὸ πρῶτο μέρος τῆς προσευχῆς του λέγοντας ὅτι δὲν εἶναι καὶ «ὅπως αὐτὸς ὁ Τελώνης», δείχνοντας τὸν ἄλλον ἄνθρωπο ποὺ μᾶς παρουσιάζει ὁ Χριστὸς νὰ ἔχουν ἀνεβεῖ μαζί στὸν Ναό. Ἀκολούθως, ἄρχισε νὰ ἀραδιάζει τὶς ἀρετές του μπροστὰ στὸν Θεό. Ὅτι τηρεῖ τὴ νηστεία καὶ ὅτι εἶναι συνεπὴς στὶς οικονομικὲς του ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν Ναό.

B. ΕΞΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1. Ἐξήγηση καὶ ἀνάπτυξη τῆς προσευχῆς τοῦ Φαρισαίου
2. Σύγκριση τῆς προσευχῆς τοῦ Φαρισαίου μὲ τὴν προσευχὴ τοῦ Τελώνη
3. Γέφυρα πρὸς τὸ τρίτο μέρος

1. Αὐτὸ ποὺ βλέπει κανεὶς προσέχοντας τὰ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα τῆς προσευχῆς τοῦ Φαρισαίου εἶναι ὅτι ἔχει τὴ συνείδηση τοῦ μοναδικοῦ ἀνθρώπου πάνω στὴ γῆ. «Εἶμαι ἐγὼ μπροστὰ στὸν Θεὸ καὶ κανεὶς ἄλλος δὲν ἔχει τὴν ἴδια θέση μὲ ἐμένα. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι βρίσκονται σὲ ἄλλη κατάσταση, πολὺ κα-

τώτερη από τη δική μου». Στις λίγες λέξεις που μᾶς παραθέτει τὸ εὐαγγέλιο φαίνεται πολὺ καθαρὰ ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴ συνείδηση τοῦ μοναδικοῦ. Πιστεύει, ζεῖ, κινεῖται γύρω ἀπ' αὐτό, ὅτι εἶναι ὁ ἕνας κι ὁ μοναδικός. Δὲν μιλάει γιὰ ἄλλους ἀνθρώπους. Δὲν μιλάει κανὴν γιὰ Φαρισαίους. Θὰ μπορούσε νὰ πεῖ: «Ἐμεῖς οἱ Φαρισαῖοι εἴμαστε διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ καλύτεροὶ μπροστὰ στὸν Θεό». Οὔτε σ' ἐκείνους ἀναφέρεται ὁ Φαρισαῖος τῆς σημερινῆς παραβολῆς. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πιστεύουν, κι ὅταν δὲν τὸ πιστεύουν, τὸ ζοῦν καὶ τὸ καταλαβαίνουν, ὅτι σὰν ἄνθρωποι ὑπάρχουν καὶ διαμορφώνονται μαζί με τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Τὸ ὅτι ὑπάρχουν ὡς ἄνθρωποι ἐπειδὴ ὑπάρχουν καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, αὐτὸ ἀπουσιάζει ἐντελῶς ἀπὸ τὴ συνείδηση τοῦ Φαρισαίου. Ἐκεῖνος εἶναι μόνος του, δημιουργεῖται ἐκ τοῦ μηδενός, δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι. Καὶ βέβαια, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι, μέσα στὸν νοῦ του δὲν ὑπάρχει αὐτὸ πὸ ὑπάρχει συνήθως στοὺς ἀνθρώπους, τὸ νὰ ἀποκτήσουν, νὰ πετύχουν ὅ,τι τὸ ἀνθρώπινο. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐκφράζει στὴν προσευχή του κάποια ἔλλειψη, κάποια ἐπιθυμία ἢ κάποια ἐπιδίωξη. Ἐκεῖνος ὑπάρχει καὶ ὅ,τι ἔχει, ἐπαρκεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του. Δὲν ἔχει δηλαδὴ κλήση καὶ προορισμό.

2. Δὲν ὑπάρχει ἡ κλήση σὲ ὅ,τι μᾶς καλεῖ ὁ Θεός, δὲν ὑπάρχει ὁ προορισμὸς σὲ ὅ,τι μᾶς προορίζει ὁ Θεός, δὲν ὑπάρχει συνείδηση αὐτῆς τῆς κλήσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ προορισμοῦ. Ὁ Φαρισαῖος δὲν ἔχει ὄραμα ζωῆς. Ἀντίθετα, ὁ Τελώνης εἶχε διαφορετικὴ συνείδηση. Μὲ πλήρη συναίσθηση τῆς κλήσεώς του καὶ τοῦ προ-

ορισμοῦ του, κτυπάει τὸ στῆθος του μπροστὰ στὸν Θεό. Λυπᾶται κατάκαρδα πὸν βρίσκεται σ' αὐτὴ τὴ θέση τῆς πνευματικῆς φτώχειας καὶ αἰσθάνεται ἀπελπισμένος. Δὲν ἀνταποκρίθηκε μέχρι τώρα στὴν κλήση τοῦ Θεοῦ καὶ γνωρίζει ὅτι εἶναι πάρα πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸν προορισμὸ του. Γι' αὐτὸ καὶ στάθηκε πολὺ πίσω. «Μακρόθεν ἐστῶς», λέει ὁ Χριστός. Μόνον ἓνα τοῦ μένει, καὶ τὸ ἐκφράζει μὲ ὅσο ἔντονο τρόπο μπορεί: «Θεέ μου, σπλαχνίσου με, τὸν ἁμαρτωλό».

Ἐπειδὴ λοιπὸν στὸν Φαρισαῖο δὲν ὑπάρχει ἡ κλήση καὶ ὁ προορισμὸς, προσέξτε τί συμβαίνει. Μὲ αὐτὰ πὸν λέει καὶ μὲ τὸν τρόπο πὸν μᾶς τὰ παρουσιάζει, ξοδεύει ὅ,τι ἔχει. Τὰ ρευστοποιεῖ καὶ τὰ καταναλώνει καὶ παύουν αὐτὰ νὰ ὑπάρχουν. Κι αὐτὸ συμβαίνει μὲ τρία πράγματα πὸν κάνει. Στέκεται ἐπιδεικτικά, ἐπιτίθεται στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ συγκεκριμένα στὸν ἄνθρωπο πὸν βλέπει πιὸ πίσω του, τὸν Τελώνη, καὶ τέλος ἐκθέτει τὰ πλούτη του. «Νηστεύω δυὸ φορὲς τὴν ἑβδομάδα». «Δίνω τὸ δέκατο ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀποκτῶ». Μὲ τὴν ἀλαζονεία του, ἐκθέτοντας τὸν πλοῦτο του καὶ ἐπιτιθέμενος στοὺς ἀνθρώπους, ξοδεύει αὐτὰ πὸν εἶχε συσσωρεύσει, τὰ ὁποῖα ἦταν σοβαρὰ πράγματα μπροστὰ στὸν Θεὸ κι εἶχαν τόσο μεγάλη ἀξία γιὰ τὴν ἴδια του τὴ ζωή.

3. Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅταν ἀκοῦμε τὸν Φαρισαῖο νὰ λέει ὅτι «δὲν εἶμαι ὅπως οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι», εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ τὸν κατηγορήσουμε καὶ νὰ τὸν καταδικάσουμε. Καὶ σωστὸ εἶναι τοῦτο. Ἀλλὰ ὅμως προσέξτε. Αὐτὸ τὸ ἄγχος πὸν ἔχει ὁ Φαρισαῖος νὰ βγεῖ μέσα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, νὰ βγεῖ μέσα

ἀπὸ τῆ μάζα καὶ νὰ γίνῃ ὁ ἓνας τὸ ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Τὸ ἔχει ὁ καθένας μας. Κι ἂν προσέξουμε τὶς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς μας, πῶς κινούμαστε, πῶς βλέπουμε τὸν ἑαυτό μας, πῶς βλέπουμε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, πῶς βλέπουμε τὴ θέση μας μέσα στὸν δημόσιο χῶρο, στὸ χῶρο τῆς ἐργασίας μας, ὅπου κι ἂν κινούμαστε καὶ βρισκόμαστε, θέλουμε κι ἐμεῖς νὰ ξεχωρίσουμε. Δὲν θέλουμε νὰ εἴμαστε μέσα στὴ μάζα. Δὲν θέλουμε νὰ εἴμαστε τέτοιοι ποὺ νὰ μὴν φαινόμεστε, ποὺ νὰ μὴν ὑπάρχουμε. Εἶναι μέσα στὸν κάθε ἄνθρωπο, εἶναι σπαρμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ νὰ ξεχωρίσει, νὰ ἀνυψωθεῖ, νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴ μάζα καὶ νὰ γίνῃ ὑπεύθυνος ἄνθρωπος. Νὰ ἀποκτήσῃ δηλαδὴ δικό του λόγο, δική του θέληση, δική του ἀπόφαση. Ὁ Θεὸς δὲν τὸ ἀρνεῖται αὐτό. Βλέπετε πῶς τελειώνει ἡ παραβολή; «Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται. Ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται».

Γ. ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

1. Ποιὸς μᾶς ὑψώνει;
2. Τὸ ὑπόδειγμά μας

1. Ἐδῶ χρειάζεται μεγάλη προσοχή. Ἡ ὑψωση τοῦ ἀνθρώπου γίνεται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ εἶναι ἐκείνη ποὺ θέλει ὁ Θεός. Δὲν γίνεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν εἶναι ἐκείνη ποὺ νομίζουν οἱ ἄνθρωποι. Δὲν γίνεται δηλαδὴ ὅπως προσπάθησε νὰ τὴν κάνει ὁ Φαρισαῖος. Ἡ ὑψωση εἶναι τόσο μεγάλο καὶ τόσο σπουδαῖο πράγμα, ποὺ μόνο ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ τὴ χαρίσῃ μὲ τὴν κλήση τοῦ καθενός μας. Καὶ μακάριος ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἀνταποκριθεῖ στὴν κλήση του, θὰ ἀνακαλύψῃ τὸν προορισμὸ του καὶ θ'

ἀκούσῃ τὸ Θεὸ νὰ τὸν ἀναφέρει μὲ τὸ ὄνομά του. Ὅπως ἔγινε μὲ τὸν φτωχὸ Λάζαρο, τὸν Ζακχαῖο καὶ τοὺς Μαθητές. Ἐὰν κάποιος προσπαθῆσῃ νὰ ἀνεβεῖ μόνος του, τότε θὰ πάθει ὅ,τι ἔπαθε καὶ ὁ Φαρισαῖος. Ποὺ ὄχι μόνο δὲν ἀνέβηκε, ἀλλὰ ἐμφανίστηκε μπροστὰ μας τόσο γελοῖος, ἀπωθητικὸς καὶ ἀπάνθρωπος. Καὶ γιατί αὐτό; Ἐπειδὴ ὁ Φαρισαῖος ἔκανε τὴν πνευματικὴ ζωὴ, τὸ νὰ εἶναι μαθητῆς τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀκολουθεῖ δηλαδὴ τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, τὸ ἔκανε μέθοδο ἀνυψώσεως ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ὄχι τρόπο μὲσῶ τοῦ ὁποῖου θὰ τὸν ἀνυψώσει ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἐκανε δηλαδὴ τὴ θρησκευτικὴ ζωὴ, τὴν πνευματικὴ ζωὴ, ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐγωισμοῦ του. Σὲ βαθμὸ μάλιστα ποὺ ξεπερνᾷ κάθε ὄριο καὶ κάθε προηγούμενο. Ἐμεῖς σήμερα ὀνομαζόμαστε μὲ τὴ λέξη φαρισαϊσμός τὴν ἀκραία ἐκδήλωση ἐγωισμοῦ καὶ ὑποκρισίας. Ἡ στάση τοῦ Φαρισαίου εἶναι τὸ παράδειγμα διαστροφῆς τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἐντὶ μὲσῶ αὐτῆς νὰ ταπεινώνεται κανεὶς, νὰ βρίσκει τὸν ἑαυτό του μέσα στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, νὰ ὑπηρετεῖ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, νὰ γίνῃται ὑπεύθυνος ἀπέναντί τους, συμβαίνει νὰ παθαίνει τὸ ἀντίθετο. Καὶ ἐντὶ νὰ τὸν ὑψώνει ὁ ἴδιος ὁ Θεός, νὰ ψευτοῦψώνεται ὁ ἴδιος μπροστὰ στὸν ἑαυτό του.

2. Ἐχει μεγάλη σημασία αὐτό, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Ἐπειδὴ δείχνει γιατί ὁ Θεὸς ἀποδέχεται περισσότερο τὴν προσευχὴ τοῦ Τελῶνη. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος κατανοεῖ ὅτι δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν κλήση του καὶ στὸν προορισμὸ του. Γνωρίζει ὅτι βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἐνῶ ἦταν φτωχὸς πνευματικά, ἀπέκτησε περιου-

σία με ἀξία μπροστά στὸν Θεό. Μιὰ παρουσία πού τοῦ ἔδωσε καλύτερη θέση ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Φαρισαίου. Σὲ ἀντίθεση μὲ ἐκείνον, πού ἔχασε τὸν πλοῦτο του καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸν ναὸ γυμνὸς καὶ ταπεινωμένος.

Δ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

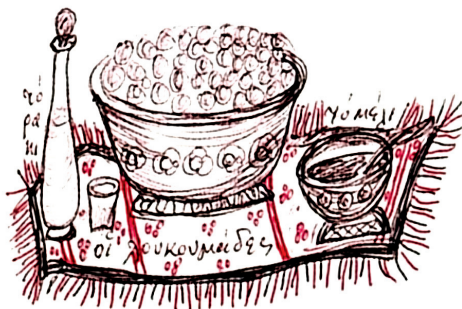
1. *Περίληψη τῶν προηγουμένων*
2. *Προτροπή*

1. Βρισκόμαστε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, στὴν πρώτη Κυριακὴ τοῦ Τριωδίου. Εἴμαστε στὴν ἀρχὴ τῆς περιόδου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς πού θὰ μᾶς ὀδηγήσει σὲ δέκα ἐβδομάδες στὸ Πάσχα. Ὁ Θεὸς μᾶς καλεῖ ὅλους καὶ μᾶς προορίζει ὅλους νὰ γίνουμε «σύμμορφοι τῆς εἰκόνος τοῦ Υἱοῦ του», λέει ὁ Ἀπόστολος (Ρωμ. 8, 29). Νὰ μοιάσουμε στὸν ὄντως μοναδικὸ ἄνθρωπο, τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ πού ἦρθε στὸν κόσμο καὶ ἔγινε ἄνθρωπος. Κι ἐμεῖς πρέπει νὰ ἀκολουθήσουμε τὴ σωστὴ ὁδὸ καὶ νὰ δοῦμε τὰ πράγματα ὅπως τὰ θέλει ὁ Θεός. Αὐτὸ θὰ γίνῃ ἐὰν ταπεινωθοῦμε, ἐὰν βρεθοῦμε ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ὑπεύθυνα, ὅπως ἐκεῖνος θέλει, γιὰ νὰ μᾶς

ὑψώσει ἐκεῖνος, ὅπως ὑψώθηκε κι ὁ ἴδιος στὸν Σταυρό, νὰ ἀναστηθοῦμε κι ἐμεῖς μαζί του. Καὶ πράγματι νὰ ξεχωρίσουμε, ἀλλὰ νὰ ξεχωρίσουμε μὲ τὸν τρόπο πού ἐκεῖνος θέλει καὶ ὄχι ὅπως ὁ Φαρισαῖος, πού, ὅπως εἶπαμε, ἔκανε τὴ θρησκευτικὴ ζωὴ, τὸν πνευματικὸ τρόπο, μιὰ μέθοδο γιὰ τὸ θέριμα τοῦ ἀνθρώπινου ἐγωισμοῦ, καὶ ἔχασε ὅλους τοὺς κόπους του καὶ βρέθηκε κενὸς μπροστὰ στὸ Θεό. Νὰ μὴν πάθουμε κι ἐμεῖς τὸ ἴδιο. Γιατὶ αὐτὴ ἡ ἀρρώστια βρίσκεται πάντα σὲ κάθε ἄνθρωπο καὶ κοντὰ σ' ἐμᾶς, ἔτοιμη νὰ μᾶς ἀρπάξει, νὰ μᾶς καθηλώσει, νὰ μᾶς διαλύσει, νὰ σπαταλήσουμε αὐτὰ πού μᾶς ἔδωσε ὁ Θεός, καὶ ὄχι μόνο νὰ μὴ φτάσουμε νὰ ὑψωθοῦμε κοντὰ του, ἀλλὰ νὰ χάσουμε καὶ ὅ,τι ἀποκτήσαμε μὲ κόπο καὶ μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ.

2. Εἶθε λοιπὸν ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιώσει κι ἐμᾶς, σήμερα πού ἀρχίζουμε τὸ Τριῶδιο, νὰ ἀκολουθήσουμε μαζί μὲ τὸν Χριστὸ τὴν ὁδὸ τῆς ταπεινώσεως καὶ τοῦ Σταυροῦ, ἐκείνη πού πραγματικὰ μᾶς ὑψώνει μπροστὰ στὸν Θεό. Ἀμήν.

(Τὸ κήρυγμα ἐκφωνήθηκε στὸν Ἱ.Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Χαλανδρίου στίς 8.2.2009)

Λάθη ποῦ ἀκόμη μᾶς «τιμωροῦν»

Πρωτ. Βασιλείου Θερμοῦ,

Ἐφημ. Ἱ.Ν. Παμ. Ταξιαρχῶν Σχηματαρίου, Ἱ. Μ. Θηβῶν καὶ Λεβαδείας

Συζητῶ μ' ἀδελφὸ κληρικό. Μοῦ λέει μεταξὺ ἄλλων:

«Κάτι μὲ δυσκολεύει, ποῦ δὲν μπορῶ νὰ τὸ ἐντοπίσω, στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο διεξάγεται ἡ Λατρεία». Καὶ προσθέτει: «Ἄν ἤμουν λαϊκός, δὲν θὰ μὲ εἴλκυε νὰ ἐκκλησιάζομαι στὴν ἐνορία μου»!

Μετὰ τοὺς δίκαιους ἐπαίνους γιὰ τὴν σπάνια εἰλικρίνεια τοῦ συλλειτουργοῦ μας, ἀνακύπτουν τὰ εὐλόγα ἐρωτήματα: Γιατί συμεμερίζονται καὶ ἄλλοι αὐτὴ τὴν αἴσθηση; Τί φταίει; Τί μπορεῖ νὰ γίνει;

Ὅπως δὴποτε εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα τὰ αἷτια. Ἐγὼ ἐδῶ θὰ περιοριστῶ σὲ ἓνα. Διάβασα στὸν τύπο ὅτι στὴν Ἀμερικὴ ἔγινε ἓνα πρωτότυπο πείραμα. Σὲ κάποιον σταθμὸ τοῦ μετρὸ ἓνας διάσημος βιολιστὴς ἔπαιζε ἐπὶ 45' μουσικὰ ἀριστουργήματα. Στὸ διάστημα αὐτὸ πέρασαν δίπλα του 1097 ἄνθρωποι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους σταμάτησαν ἐλάχιστοι γιὰ λίγο καὶ ἔρριξαν κάποια κέρματα. Σκοπὸς τοῦ πειράματος ἦταν νὰ ἀποδείξει, ὅπως καὶ ἔγινε, ὅτι ὁ κόσμος ἐξέλαβε ἓναν διακεκριμένο βιολιστὴ γιὰ πλανόδιο μουσικὸ ποῦ ζητιάνευε! Ἡ ἄγνοια σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ πλαίσιο ὅπου αὐτὰ ἐλάμβαναν χώρα, ἐπέτρεψε σὲ τόσοις ἀνθρώπους νὰ προσπεράσουν μία πραγματικὴ συναυλία ὑψηλῆς ποιότητος.

Δὲν μπορῶ νὰ ἀποφύγω τὸν πειρασμὸ νὰ σκεφθῶ ὅτι σὲ κάθε ἀκολουθία ἐκτε-

λοῦνται περίφημα μέλη ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, συντεθειμένα ἀπὸ σπουδαίους «δασκάλους». Πόσο ἐγγίζουσι αὐτὰ τὸ ἐκκλησίασμα; Πόσο λειτουργοῦν ὡς ὑψηλὴ τέχνη, ὅχι γιὰ νὰ ἀναγνωρισθοῦν ὡς τέτοια (δὲν ἐνδιαφέρει ὁ θαυμασμὸς τῶν ἀκροωμένων) ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπιτελέσουν τὸν ἀναγωγικὸ προσορισμὸ ποῦ κάθε ὑψηλὴ τέχνη ἔχει, νὰ μᾶς φέρνουν πιὸ κοντὰ πρὸς τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι προφανῆς. Ἄλλοι τῶν ἐκκλησιαζομένων συζητοῦν, ἄλλοι ἀναλογίζονται τὶς δουλειές τους, κάποιον προσεύχονται γιὰ τὶς ὑποθέσεις τους. Καὶ τὸ καίριο ἐρώτημα ποῦ δὲν θέτουμε στὸν ἑαυτὸ μας ὡς Ἐκκλησία εἶναι: Κατὰ πόσο τὰ ψαλλόμενα μέλη συμβάλλουν στὴν κοινὴ προσευχή; Κατὰ πόσο ἡ μελωδία τους ἐξυπηρετεῖ τὸν σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο δημιουργήθηκε, τὸ νὰ καταστήσει τὰ λόγια τους λόγια κοινῆς προσευχῆς τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ;

Προσωπικὰ ἀπαντῶ ἀρνητικὰ στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ γιὰ τοὺς ἐξῆς δύο λόγους: α) ἐπειδὴ πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέλη στὴν πράξη «ἐκτελοῦνται» μὲ τὴν μεταφορικὴ ἔννοια (!), δηλαδὴ ἀποδίδονται μὲ ἓναν τέτοιο τρόπο ποῦ φυγαδεύει τὴν προσευχὴ ἀντὶ νὰ τὴν γεννᾷ (ἐπιδεικτικὰ, μακρόσυρτα, ἐκκωφαντικὰ· μπροστὰ σὲ αὐτὰ ἡ παραφωνία ἀποτελεῖ ἀπλὸ πταῖσμα), β) ἐπειδὴ τὸ σημερινὸ

ὕμνολογικὸ σύστημα, ὡς προῖδν μιᾶς ἔνδοξης περιόδου τοῦ βυζαντινοῦ μοναχισμοῦ σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ αὐτοκρατορικὸ τυπικὸ τῆς βασιλεύουσας, «φοριέται» σὰν ἔτοιμο ροῦχο πάνω σὲ ἕνα σῶμα ποῦ διαθέτει ἄλλες προϋποθέσεις. (Π.χ., εἶναι σαφῆς γιὰ ὅλους μας ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ πολὺλογοῦ καὶ μεγαλοπρεποῦς ὕφους τῶν παλαιῶν συναξαριῶν καὶ τῆς σημερινῆς λιτότητος στὴν ἔκφραση. Στὰ βυζαντινὰ χρόνια ἀρέσκονταν σὲ ἕνα ὕφος, τὸ ὁποῖο σήμερα γιὰ πολλοὺς εἶναι ἀπωθητικόν).

Ἄς προσέξουμε ὅτι ὁ δεῦτερος λόγος εἶναι δομικός, δηλαδὴ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ σφάλματα τῶν ψαλτῶν, ἀλλὰ συνοδεύει τὴ Λατρεία ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν τέλεια ἐπιτέλεσή της. Καὶ τοῦτο διότι συγκεκριμένες συνθήκες σὲ συγκεκριμένους τόπους τῆς βυζαντινῆς περιόδου ὑπερίσχυσαν τελικὰ στὸ νὰ δημιουργήσουν μία Λατρεία ἢ ὁποία περιλαμβάνει μόνο μελωδία! Συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπη, συχνὰ δὲ πολὺπλοκη! Ἄλλὰ ὁ ψυχισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀνάγκη τὴν ἐναλλαγὴ, τὴν ποικιλία, χρειάζεται καὶ τό «χῦμα» ὕφος. *Εἰδικὰ στὴ σημερινὴ Λατρεία εἶναι πολὺ πιθανὸ νὰ ἀναπέμπεται ὡς προσευχὴ καὶ νὰ γεννᾶ προσευχὴ ἢ εἰς ἐπήκοον ἀπαγγελία τῶν εὐχῶν παρὰ ἢ φαλμωδία πολὺπλοκων τροπαριῶν!*

Συμπερασματικά, εἶναι πιθανὸ ἢ ὅλη σύνθεση τῆς σημερινῆς Λατρείας νὰ μὴν ἐκφράζει τὶς ἀνάγκες τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ὅσο τὸ ἐξέφραζαν κάποτε τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀσματικοῦ τυπικοῦ (ἑωθινὸ εὐαγγέλιο στὸ τέλος τοῦ ὄρθρου ὅποτε ἔχει ἀύξηθῆ τὸ ἐκκλησίασμα, ἀντιφωνικὴ συμφαλμωδία, εὐχῆς εἰς ἐπήκοον, αἰτήσεις σύντομες καὶ μὴ ἐξεζητημένα μελωδούμενες). Ἡ ὑποψία

αὐτὴ ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὴν κοινὴ διαπίστωση ὅτι αὐτὸ ποῦ ὑπῆρξε ὁ στύλος καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τοῦ μοναχικοῦ τυπικοῦ, ὁ κανόνας, ἔχει οὐσιαστικὰ παραγκωνισθεῖ στὴν ἐνοριακὴ πράξη: εἴτε δὲν φάλλεται εἴτε δὲν διαβάζεται κἂν.

Δηλαδή, μὲ ἀπλὰ λόγια, ἐξουδετερώσαμε τὰ πλεονεκτήματα τοῦ μοναχικοῦ τυπικοῦ (θεολογία κανόνων, νηπτικὴ διδασχὴ μέσῳ τῆς φαλμωδίας) καὶ κρατήσαμε τὰ μειονεκτήματά του (ἄφωνία τοῦ ἐκκλησιασματος, πολὺπλοκα μέλη ἕως καὶ ἀπρόσιτα σὲ μερικοὺς ψάλτες, «διωγμός» τῶν εὐχῶν ἐκ μέρους τῆς μουσικῆς, ἑωθινὸ εὐαγγέλιο νωρὶς στὸν ὄρθρο)! Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι, ἂν σήμερα προσπερνοῦμε μουσικὰ ἀριστουργήματα (μικρὸ τὸ κακόν), εἶναι ἐπειδὴ στὴν πραγματικότητα προσπερνοῦμε τὰ νοήματα στὰ ὁποῖα αὐτὰ παραπέμπουν (ἀσύλληπτη ζημιὰ). Καὶ δυστυχῶς δὲν βοηθᾶ ἢ σημερινὴ Λατρεία νὰ λυθεῖ τὸ πρόβλημα αὐτό. Ὁ παραγκωνισμὸς τῶν νοημάτων ποῦ ἐκφράζονται στὰ «χῦμα» μέρη ἐπέφερε καὶ τὴν ἀχρήστευση τῶν νοημάτων ποῦ φιλοξενοῦνται στὴ μελωδία. Τὰ λάθη πληρώνονται καὶ «τιμωροῦν»...

Ἄναρωτιέμαι μήπως κατὰ κάποιον τρόπο «μεγαλοπιαστήκαμε», ἀφοῦ στὸ ὄνομα τῆς ὑψηλῆς τέχνης χάθηκε ἢ ζωντανὴ συμμετοχὴ στὴ Λατρεία, τὴν ὁποῖα πλέον διεκπεραιώνουν κάποιοι «εἰδικοί», ὁ λειτουργὸς καὶ οἱ ψάλτες. Καὶ ὅπου οἱ «εἰδικοί» ἐκτελοῦν κάποιον ἔργο, ἀνοίγει ὁ δρόμος γιὰ «πελάτες» οἱ ὁποῖοι τοὺς μισθώνουν καὶ οἱ ὁποῖοι «καταναλώνουν». Κύριος ὁ Θεὸς νὰ δώσει γρήγορῃ τὴν ἐπιστροφὴ ἀπὸ αὐτὴ τὴν «βαβυλώνειο αἰχμαλωσία»...

Πεντηκοστιανοὶ καὶ Ὁρθόδοξη Πίστη

Πρωτ. Σωτηρίου Ἀθανασούλια,
 Ἐφημ. Ἰ. Ν. Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου Πελάγους,
 Ἰ. Μ. Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

Μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ γνωστὲς αἱρέσεις στὴ χώρα μας εἶναι ἡ αἵρεση τῶν Πεντηκοστιανῶν, ποὺ ἐμφανίζεται μὲ τὴ μορφή πολλῶν ἐπιμέρους ομάδων ἢ «ἐκκλησιῶν» μὲ κοινὴ περίπου διδασκαλία. Ἡ πιὸ γνωστὴ ἀπὸ αὐτὲς εἶναι ἡ λεγόμενη «Ἐλευθέρα Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Πεντηκοστῆς». Ἡ παρουσία τῶν Πεντηκοστιανῶν στὴν Ἑλλάδα εἶναι σήμερα δυναμικὴ, ἀφοῦ διατηροῦν ραδιοφωνικὸ σταθμὸ πανελληνίως ἐμβέλειας μὲ τὸν τίτλο «Χριστιανισμός» καὶ ἐκδίδουν ἐφημερίδα μὲ τὸν ἴδιο τίτλο (ἀμφότερα τῆς «Ἐλευθέρας Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Πεντηκοστῆς»). Ἡ αἵρεση ἀνάγει τὴν ὑπαρξή της στὸ Ὑπερῶο τῆς Πεντηκοστῆς, ὅπου τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατῆλθε στοὺς ἀγίους Ἀποστόλους καὶ Μαθητὲς τοῦ Κυρίου. Οὐσιαστικὰ, ὅμως, πρόκειται γιὰ παρακλάδι τοῦ εὐρύτερου προτεσταντικοῦ χώρου, οἱ ρίζες τοῦ ὁποίου βρίσκονται στὶς «Κινήσεις Ἀγιότητος» ποὺ ἐμφανίστηκαν στὴν Ἀμερικὴ στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰώνα καὶ ποὺ ἡ τελικὴ διαμόρφωσή του ἔγινε στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰώνα. Ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ ὁ Πεντηκοστιανισμὸς διαδόθηκε σὲ ὅλο τὸν κόσμο, διαιρεμένος σὲ ἓνα πλῆθος «χαρισματικῶν» ομάδων, ποὺ ἰσχυρίζονταν ὅτι ἔχουν ἐκδηλα «χαρίσματα τοῦ Ἁγ. Πνεύματος» καὶ βιώνουν συγκλονιστικὲς ἐμπειρίες, ὅπως ἡ γλωσσολαλία. Στὴν Ἑλλάδα διαδόθηκε ἀπὸ μετανάστες περίπου ἀπὸ τὸ 1924 καὶ ἐξῆς.

Οἱ ποικιλώνυμες Πεντηκοστιανὲς κινήσεις ἐκφράζουν σὲ γενικὲς γραμμὲς τὶς δοξασίες τοῦ Προτεσταντισμοῦ, μὲ κάποιες, βέβαια, διαφοροποιήσεις. Τὰ βασικά τους σημεῖα εἶναι:

1 Δέχονται τὴν ἀπόλυτη ἀξία μόνο τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἀπορρίπτουν τὴν Ἱερὰ Παράδοση, πιστεύοντας ὅτι ἡ θεοπνευστία τῆς Γραφῆς φτάνει μέχρι τὴ διατύπωση καὶ τὶς λέξεις. Συνήθως τὴν ἐξηγοῦν κατὰ γράμμα, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται καὶ ἡ ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία, ὅπου ὅμως αὐτὴ ἐξυπηρετεῖ.

2 Ἀπορρίπτουν γενικὰ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ δέχονται μόνο τὸ Βάπτισμα καὶ τὴ Θ. Κοινωνία, ὡς πράξεις, ὅμως, χωρὶς μυστηριακὸ χαρακτήρα. Ἀπορρίπτουν τὴ Βιβλικὴ καὶ Πατερικὴ ἀντίληψη ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀναγεννᾶται μὲ τὸ Βάπτισμα καὶ πιστεύουν ὅτι ἡ σωτηρία εἶναι ἀτομικὸ καὶ στιγμιαῖο γεγονός: ὅταν κάποιος πεῖ μέσα του ὅτι πιστεύει στὸν Χριστὸ καὶ Τὸν δέχεται ὡς σωτήρα καὶ λυτρωτὴ του, τὴν ἴδια ἀκριβῶς στιγμὴ ἀναγεννᾶται καὶ σώζεται. Τὸ Βάπτισμα θὰ ἀκολουθήσει, ἀλλ' ὡς πράξη χωρὶς ἰδιαίτερη σημασία, ἀφοῦ ἡ σωτηρία ἔχει ἤδη πραγματοποιηθεῖ. Κατὰ συνέπεια, ἀρνοῦνται τὸν Νηπιοβαπτισμὸ καὶ «ἀναβαπτίζου» ὅποιον προσέρχεται σ' αὐτούς, ἔχοντας βαπτιστεῖ ὡς νήπιο. Ἐπίσης ἀρνοῦνται ὅτι στὴ Θ.

Εὐχαριστία ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλονται σὲ πραγματικὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ἀπορρίπτουν τὴν ἱστορικὴ συνέχεια τῆς Ἐκκλησίας, τὴν Ἱερωσύνη, τὴν τιμὴ τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἁγίων, τὴν τιμὴ τῶν ἱερῶν Εἰκόνων κ.ἄ.

3 Πιστεύουν ὅτι ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ θὰ πραγματοποιηθεῖ σὲ δύο φάσεις: πρῶτα θὰ γίνῃ ἡ «ἀρπαγὴ τῆς ἐκκλησίας», δηλ. ὁ Χριστὸς θὰ ἀναστήσει τοὺς «ἀγίους» Του (τοὺς Πεντηκοστιανούς) γιὰ νὰ τοὺς παραλάβῃ μαζί Του καὶ μετὰ θὰ ἔλθῃ μαζί μὲ τὴν «ἐκκλησία» γιὰ νὰ κυβερνήσῃ τὸν κόσμον.

4 Δέχονται ὅτι ἀνώτερη δωρεὰ εἶναι τὸ λεγόμενον «βάπτισμα τοῦ Ἁγ. Πνεύματος», ποὺ συνοδεύεται ἀπὸ πνευματικὰ «χαρίσματα», ὅπως ἡ ὁμιλία ξένων γλωσσῶν (γλωσσολαλία). Τὸ «χάρισμα» αὐτὸ ἐμφανίζεται συνήθως στὴ διάρκεια τῆς ὁμαδικῆς προσευχῆς, ποὺ συνοδεύεται μὲ ὑποβλητικὸς ὕμνους καὶ κορυφώνεται μὲ τὴν «ἐπίθεση τῶν χειρῶν». Μετὰ τὴν «προσευχή», ποὺ γίνεται σὲ κατάσταση ἔξαψης καὶ ταραχῆς, κραυγάζοντας λέξεις καὶ φράσεις, ὅπως «Ἀλληλούια», «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον», «Δόξα στὸν Κύριον» κ.ἄ. καὶ ἀφοῦ πάψουν οἱ κραυγές, κάποιος ἀρχίζει νὰ μιλά σὲ γλώσσα ἀκατανόητη καὶ αὐτὸ θεωρεῖται δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἄπλῃ σύγκριση τῆς διδασκαλίας τῶν Πεντηκοστιανῶν μὲ τὴν Ὁρθόδοξη πίστη, καταδεικνύει ὅτι πρόκειται γιὰ μεγάλη αἵρεση μὲ πλῆθος πλανημένων διδασκαλιῶν, ποὺ ἔρχονται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Διδασκαλία τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἶναι ἡ πιστότητα στὴν Παράδοση (Β' Θεσ. 2,15) καὶ ἡ θεοπνευστία τῶν Ἁγίων (Β' Πέτρ. 1,21). Διδασκαλία τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἶναι

ὅτι τὸ ἅγιο Βάπτισμα ἀναγεννᾷ (Ἰωάν. 3,5) καὶ σώζει (Τίτ. 3,5, Α' Πέτρ. 3,21). Διδασκαλία τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἶναι ὅτι ἡ Θ. Εὐχαριστία «ἐστὶ» (Ματθ. 26,26-28, Α' Κορ. 10,16) καὶ ὄχι συμβολίζει τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου. Διδασκαλία τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἶναι ἡ ἀγιότητα (Ἐφεσ. 5,27) καὶ ἡ ἱστορικὴ συνέχεια τῆς Ἐκκλησίας (Ματθ. 16,18). Διδασκαλία τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἶναι ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ἐπανέλθῃ μία μόνο φορὰ γιὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον (Ματθ. 25,31 ἔξ.).

Ἐπίσης ἀπλὴ σύγκριση τῶν «ἐμπειριῶν» τῶν Πεντηκοστιανῶν μὲ τὴν πλούσια μαρτυρία τῆς Ὁρθόδοξης Παράδοσης σὲ γνήσιες πνευματικὲς ἐμπειρίες καταδεικνύει ὅτι ὁ Πεντηκοστιανισμὸς ἀποτελεῖ πλάνη - ἀπάτη τοῦ διαβόλου, σὲ ἀνθρώπους ποὺ δὲν ἔχουν τὰ κριτήρια νὰ διακρίνουν μεταξὺ γνήσιων καὶ μὴ γνήσιων χαρισμάτων. Τὰ γνήσια πνευματικὰ χαρίσματα, ὅπως ἡ προφητεία, ἡ διόραση, τὸ χάρισμα τῶν ἰαμάτων, ἡ θεόπνευστη διδασκαλία κ.λπ., ὑπῆρχαν πάντοτε καὶ ὑπάρχουν μέχρι σήμερα μέσα στὴ μία Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκδηλώνονται στοὺς Ἁγίους τῆς ὑπὸ προῦποθέσεις καὶ ὄχι μὲ τὴν εὐκολία καὶ τὴν προχειρότητα ποὺ ἐμφανίζονται στοὺς Πεντηκοστιανούς. Ὁ Κύριος εἶχε σαφῶς προειδοποιήσῃ γιὰ τὴν ἔλευση «ψευδοχρίστων» καὶ «ψευδοπροφητῶν» στίς ἔσχατες ἡμέρες, ποὺ θὰ ἐπιχειρήσουν νὰ πλανήσουν ἀκόμη καὶ τοὺς ἐκλεκτούς (Ματθ. 24,24). Ἡ προειδοποίησή Του «προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων» (Ματθ. 7,15) φαίνεται νὰ ταιριάζει ἀπόλυτα στὴν περιπτώση τῶν Πεντηκοστιανῶν.

Ἡ Ὁρθοδοξία στὴ Γερμανία

Ἄρχιμ. Συμεὼν Αὐγουστάκη,
Ἐφημ. Ἰ. Ν. Τριῶν Ἱεραρχῶν Ἀννόβερου

Απὸ τὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ '60, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο βλέποντας τὰ πρῶτα κύματα τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν πρὸς τὴν ἰσχυρὴ οἰκονομικὰ χώρα τῆς Γερμανίας γιὰ ἓνα καλύτερο μέλλον, καὶ μὲ τὴν ἀπειρὴ ἀγάπη ποὺ τὸ διακατέχει γιὰ τὸ χριστεπώνυμο πλήρωμά του, ἀποφασίζει διὰ μέσου τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1963 νὰ ἰδρῦσει τὴν «Ἱερὰν Μητρόπολιν Γερμανίας καὶ Ἑξαρχία Κεντρῶας Εὐρώπης», μὲ ἔδρα τῆς Μητροπόλεως τῆ Βόννη καὶ μὲ πρῶτο μητροπολίτη τὸν Πολύευκτο Φινφίνη (1964-1968), ἐπὶ πατριαρχίας τοῦ μακαριστοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἀθηναγόρα, ἀποσπώντας τὴν ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Θυατείρων, στὴν ὁποία ἀνῆκε μέχρι τότε.

Στὴν ἀρχὴ ὑπῆρξαν πάρα πολλές δυσκολίες, ὁ λιγιστὸς κλῆρος ἐκτὸς ἐξαιρέσεων δὲν εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ ὁμιλεῖ τὴ γερμανικὴ γλῶσσα, ποὺ ἦταν ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ὀργάνωση τῶν πρώτων ἐνοριῶν, οἱ σχέσεις μὲ τὶς ἄλλες ἐκκλησίες, τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς, ἦταν ἐντελῶς ἀνύπαρκτες. Οἱ ἱερεῖς ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ πραγματοποιοῦν μεγάλα ταξίδια γιὰ νὰ ἔρθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τοὺς Ἕλληνες μετανάστες καί, ἐξαιτίας τῆς ἔλλειψης ὀρθόδοξων ναῶν, ἀναγκάζονταν νὰ τε-

λοῦν συχνὰ τὶς ἱερὲς ἀκολουθίες καὶ τὰ ἱερὰ μυστήρια σὲ ἰδιωτικοὺς χώρους. Οἱ συνθήκες τῆς διακονίας ἦταν πάρα πολὺ δύσκολες, ἀλλὰ οἱ ἱερεῖς μας ἀντλοῦσαν δύναμη ἀπὸ τὸν Ἕνα καὶ Τριαδικὸ Θεὸ καὶ ἀπὸ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ, ποὺ περιέμενε τὴ στιγμή νὰ ἔρθει σὲ ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἱερέα του, γιὰ νὰ ἐμπιστευθεῖ κάπου τὰ προβλήματα του καὶ νὰ ἀντλήσει δύναμη καὶ ὁ ἱερέας μὲ τὴ σειρά του νὰ συνεχίσει τὸν δύσκολο ἀγῶνα του.

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου αὐτὲς οἱ πρωτόγονες συνθήκες διακονίας ἄρχισαν σιγά-σιγά νὰ βελτιώνονται. Τῆ δεκαετία τοῦ '70 παρατηροῦμε νὰ ἀρχίζει μία πρόοδος στὴν ὀργάνωση τῆς ἑλληνορθόδοξης ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, ἐπὶ ἀρχιερατείας Εἰρηναίου Γαλανάκη (1971-1980) καὶ μετέπειτα Μητροπολίτη Κισσάμου καὶ Σελίνου, συντάχθηκε τὸ 1972 ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας, καὶ ἄρχισε ἀπὸ τὸ 1974 νὰ ἀναγνωρίζεται στὰ διάφορα ὁμοσπονδιακὰ κρατίδια τῆς Γερμανίας ὡς Νομικὸ Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου καὶ ὡς ἡ τρίτη κατὰ σειρά ἐκκλησία μετὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ καὶ τὴν Εὐαγγελικὴ. Ὁ κλῆρος μας γνωρίζει πλέον τὴ γερμανικὴ γλῶσσα καὶ πάρα πολλοὶ λαμβάνουν ἀνώτατη ἐκπαίδευση ἀπὸ τὰ γερμανικὰ πανεπιστήμια, ἐνῶ ἀρχίζει νὰ ὑπάρχει μία στενότερη ἐπι-

κοινωνία με τις άλλες εκκλησίες που υπάρχουν στην Γερμανία. Με τὰ ἐφόδια αὐτὰ ἀρχίζει ἡ ὀρθόδοξη ναοδομία στὶς μεγάλες γερμανικὲς πόλεις. Ὁ πρῶτος ναὸς ποὺ οἰκοδομήθηκε εἶναι ὁ ἱερὸς ναὸς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος στὸ Βερολίνο τὸ 1977 ἀπὸ τὸν νῦν Μητροπολίτη Γερμανίας κ. Αὐγουστῖνο, ὡς βοηθὸ Ἐπίσκοπο Ἑλαίας, ἐνῶ τὸ 1978 ἀποπερατώθηκαν τὸ Μητροπολιτικὸ Κέντρο καὶ ὁ Καθεδρικὸς Ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος στὴ Βόννη.

Ἀπὸ τὸ 1980 ἕως σήμερα ἔχουμε ὡς ποιμενάρχη στὸ πηδάλιο τῆς Μητροπόλεως Γερμανίας τὸν κ. Αὐγουστῖνο Λαμπαρδάκη. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του παρατηροῦμε τὴ δημιουργία πλήθους ἐνοριῶν, τὴν ἀνεύρεση ἱερέων με ὄρεξη γιὰ διακονία ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ὅπως καὶ χειροτονίες ἱερέων ἀπὸ νέους δεύτερης γενιᾶς μεταναστῶν. Ὁ Μητροπολίτης αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως ναῶν με χώρους, ὅπου μποροῦν νὰ βρισκονται οἱ Ἕλληνες γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἐπικοινωνοῦν καὶ νὰ μοιράζονται τὸν νόστο τους γιὰ τὴν πατρίδα. Χωρὶς νὰ ὑπάρχουν οἰκονομικὰ ἀποθέματα καὶ χωρὶς οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, με μόνη τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, καὶ με τὴ συνδρομὴ τοῦ ξενιτεμένου Ἑλλήνα, ἄρχισε ἡ ἀνέγερση ναῶν, ὁμοίως καὶ ἡ ἀγορὰ ναῶν ἀπὸ τὴν Εὐαγγελικὴ ἢ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ μετατροπὴ αὐτῶν σὲ ὀρθόδοξους ναοὺς. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γερμανίας κ. Αὐγουστῖνος παρομοιάζει πολὺ συχνὰ αὐτὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ οἰκοδομήματα: «μιὰ μικρὴ ἑλληνικὴ πατρίδα». Σήμερα ἀριθμοῦνται στὴ Γερμανία 55 ὀρθόδοξοι ναοί, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ὁποίους διαθέτουν καὶ πνευματικὸ κέντρο.

Ἐκτὸς τῶν ναῶν ποὺ ἀνήκουν ἐξ ὀλοκλήρου στὴν ἑλληνορθόδοξη μητρόπολη, μᾶς δίνεται ἡ δυνατότητα νὰ τελοῦμε τὰ ἱερὰ μυστήρια σὲ ναοὺς ποὺ μᾶς παρέχονται μόνο γιὰ τὴ λειτουργικὴ μας χρῆση ἀπὸ τὴν Καθολικὴ καὶ τὴν Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία. Ὁ πιστὸς λαὸς τῆς Διασπορᾶς, προκειμένου νὰ γίνεται μέτοχος τῆς Θείας Χάριτος, μετατρέπει αὐτοὺς τοὺς ἑτερόδοξους ναοὺς, με φορητὰ τέμπλα, εἰκονοστάσια, μανουάλια, ἀναλόγια καὶ με Ἱερὰ Σκεύη ποὺ μεταφέρει μαζὶ του ὁ ἱερέας, σὲ ναοὺς ποὺ μοιάζουν με ὀρθόδοξους, καὶ με τὴν χάρη τῶν μυστηρίων ποὺ τελοῦνται κατὰ τὴ στιγμὴ αὐτῇ, οἱ ναοὶ αὐτοὶ ἔχουν τὴ χάρη τοῦ ὀρθοδόξου, καὶ γίνονται κλιμαξ μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Δίδεται αὐτῇ ἡ δυνατότητα σὲ 92 πόλεις ἢ χωριὰ νὰ τελοῦνται τὰ ἄχραντα μυστήρια μέσα σὲ ἑτερόδοξους ναοὺς.

Σήμερα στὴ Μητρόπολη Γερμανίας διακονοῦν τρεῖς βοηθοὶ Ἐπίσκοποι καὶ 70 Ἱερεῖς σὲ 50 ἐνορίες περίπου διασκορπισμένες σὲ ὀλόκληρη τὴ Γερμανία. Ὁ Κληρὸς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας εἶναι κληρὸς ὄλων τῶν ἡλικιῶν, γλωσσομαθεῖς καὶ με ὑψηλὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἀνταπεξέλθει στὰ ποιμαντικὰ του καθήκοντα.

Οἱ ἀπαιτήσεις ἀπὸ ἕναν κληρικὸ στὴ Γερμανία εἶναι πολὺ μεγάλες. Οἱ ἐκτάσεις τῶν ἐνοριῶν εἶναι στὶς περισσότερες περιπτώσεις πάρα πολὺ μεγάλες, γιὰ τὸν λόγο ὅτι οἱ πιστοὶ εἶναι διασκορπισμένοι, δὲν κατοικοῦν μόνο στὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς καὶ σὲ ἀπομακρυσμένα καὶ δύσβατα χωριὰ. Οἱ ἱερεῖς με ἀγάπη καὶ με πλήρη ἀφιέρωση στὸ Θεὸ καὶ στὸν ἄνθρωπο διανύουν καθημερινὰ μεγάλες

χιλιομετρικές αποστάσεις, για να έρχονται σε επικοινωνία με τον σύγχρονο άνθρωπο και για να τον διαποιμαίνουν. Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γερμανίας κ. Αύγουστίνος στο έτήσιο ιερατικό συνέδριο του 2008, απέκάλυψε τους ιερείς της Μητροπόλεως Γερμανίας «Ήρωες», αναγνωρίζοντας έτσι τη δύσκολη αποστολή τους στη Γερμανία.

Η λειτουργική γλώσσα είναι η ελληνική. Μέχρι στιγμής οι Έλληνες της Διασποράς δεν έχουν ιδιαίτερα πρόβλημα στο να κατανοήσουν και να μιλήσουν την ελληνική. Στο μέλλον που θα έχουμε Έλληνες τρίτης και τέταρτης γενιάς ένδεχομένως θα δημιουργηθούν προβλήματα στην κατανόηση της γλώσσας. Σε πάρα πολλές ένορίες τελείται πολλές φορές και δεύτερη Θεία Λειτουργία την Κυριακή στην γερμανική γλώσσα, για να μπορούν να την κατανοήσουν οι Γερμανοί Ορθόδοξοι, αλλά και πολλοί Έλλη-

νες που δεν είχαν την δυνατότητα να μάθουν επαρκώς την ελληνική.

Σήμερα στη Γερμανία απαριθμούνται 1.000.000 Χριστιανοί Ορθόδοξοι, εκ των οποίων 320.000 είναι Έλληνες Ορθόδοξοι, και οι υπόλοιποι από τις άλλες ορθόδοξες χώρες της Ανατολής, (Ρωσία, Σερβία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Συρία, Γεωργία). Για τη διαποίμηση αυτών των πιστών έχει μεριμνήσει η αντίστοιχη «έθνική Έκκλησία», με τη δημιουργία έξαρχιών ή επισκοπών. Όλοι οι ορθόδοξοι επίσκοποι έχουν συγκροτήσει την Επιτροπή της Ορθόδοξου Έκκλησίας στη Γερμανία (KOKiD), με άπώτερο σκοπό να εκπροσωπείται η Ορθόδοξη Έκκλησία στην Γερμανική κοινωνία. Σ' αυτή συμμετέχουν όλοι οι κανονικοί επίσκοποι των ομόδοξων Έκκλησιών της Γερμανίας, με πρόεδρο της επιτροπής τον εκάστοτε Μητροπολίτη Γερμανίας και Έξαρχο Κεντρίας Ευρώπης.

Στεφάνου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ μάρτυρος,
πρώην πρίγκηπος τῆς νήσου Berroée
παρὰ τὸ Κάδιξ τῆς Ἰσπανίας*

κ. Γεωργίου Πιπεράκι,

Ἄν. Καθηγ. Μικροβιολογίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΙΣΠΑΝΙΑ, δέκατος αἰώνας μετὰ Χριστόν. Στὰ ἀνοιχτὰ τῆς πόλεως Κάδιξ, βρίσκεται ἓνα μικρὸ νησί, τὸ Berroée. Ἡγεμόνας τοῦ νησιοῦ αὐτοῦ ἦταν ὁ πρίγκηπος Dunale ἢ Danielo, δηλαδή ὁ Δανιήλ. Ὁ Dunale ἦταν πιστὸς χριστιανός. Ζοῦσε συνεπῶς τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ. Κι ὁ Θεὸς τὸν εἶχε κατακλύσει ἀπὸ ἀγαθὰ, δόξα, πλοῦτη, σύζυγο, παιδιά. Ὅμως ἡ καρδιὰ τοῦ Dunale ἔπαλλε τόσο δυνατὰ ποὺ ξεπερνοῦσε ὅλα αὐτὰ τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ. Διψοῦσε τὰ πνευματικά, τὰ οὐράνια ἀγαθὰ καὶ ποθοῦσε νὰ βαδίσει τὸ δρόμο τῆς τελείωσης, πουλώντας τα ὅλα γιὰ νὰ ἀγοράσει τὸν πολῦτιμο μαργαρίτη. Ἄφησε λοιπὸν τὴ «μέριμνα περὶ πολλά» στὸν πρωτότοκο γιό του καὶ διάδοχό του στὸν ἡγεμονικὸ θρόνο τοῦ μικροῦ του βασιλείου καὶ ἔφυγε δῆθεν γιὰ προσκύνημα στοὺς τάφους τῶν Ἀποστόλων τῆς Ρώμης, στὴν πραγματικότητα ὅμως ξεεντεύτηκε γιὰ νὰ ἀποκτήσει αὐτὸ τὸ «ἐν οὐ ἔστι χρεία».

Ἀφῆνοντας πίσω πατρίδα καὶ παιδιά ἔφθασε στὴν αἰώνια Πόλη ὅπου ἀρχιεράτευε ὁ πάπας Ἀγαπητός. Σύντομα συνδέθηκε μαζί του με τὴν ἐν Χριστῷ

φιλία καὶ δέχθηκε ἀπ' τὰ χέρια του τὸ μικρὸ μοναχικὸ σχῆμα. Ὅμως δὲν παρέμεινε γιὰ πολὺ στὴ Ρώμη. Ὁ τύραννος Ἀλβέριχος τοῦ ἐπεφύλαξε πολὺ κακὴ μεταχείριση καὶ τελικῶς τὸν ἔδιωξε ἀπὸ τὴν Ἰταλία. Ταξίδεψε καὶ ἔφτασε στὴν Πρωτεύουσα, τὴ θαυμαστὴ Κωνσταντινούπολη. Ἐκεῖ βασίλευε ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Ζ', ὁ Πορφυρογέννητος (913-959). Κατέκτησε τὴ συμπάθεια τοῦ Αὐτοκράτορα τῶν Ρωμαίων ἀλλὰ δὲν ἐγκαταστάθηκε μόνιμα οὔτε καὶ ἐδῶ.

Συνέχισε τὸ προσκύνημά του μέχρι τὴν Ἁγία Πόλη Ἱερουσαλήμ. Ἐκεῖ μέσα στὴ Χάρη ποὺ ἀναβλύζει ἀπὸ τὸ Ζωοδόχο Τάφο τοῦ Κυρίου ἔλαβε τὸ Μέγα μοναχικὸ σχῆμα ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἱεροσολύμων Χριστόδουλο καὶ πήρε τὸ νέο του ὄνομα «Στέφανος» με τὸν ὁποῖο καὶ καταχωρήθηκε ἀργότερα στὴ χορεία τῶν ὁμολογητῶν καὶ μαρτύρων τῆς Πίστεως.

Ὅμως οἱ πειρασμοὶ δὲν τέλειωσαν οὔτε ἐδῶ. Οἱ Σαρακηνοὶ τὸν κορόιδευαν καὶ τὸν ἐνοχλοῦσαν τόσο ἐπίμονα ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ συνεχίσει τὴν πορεία του καὶ ὅπως ὁ μικρὸς Ἰησοῦς νὰ καταφύγει καὶ αὐτὸς στὴν Αἴγυπτο, ὅπου

* Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γ.Ε. Πιπεράκι «Ἰσπανικὸ συναξάρι», ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Γραφεῖον Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς, 2003, σελ. 59-62.

ὅμως οἱ κατακτητὲς ἝΑραβες τὸν ἔριξαν στὴ φυλακὴ μαζί με τοὺς δύο ἱερεῖς ποὺ τὸν συνόδευαν στὸ ταξίδι του. Ἐξὶ μῆνες κράτησε ἡ φυλάκισή του καὶ συνοδεύτηκε ἀπὸ πολλὰ καὶ ποικίλα βασανιστήρια. Τέλος, ὁ Στέφανος παρουσιάστηκε σὲ οἰκτρὴ φυσικὴ κατάσταση ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὶς κακουχίες μπροστὰ στὸν Ἐμίρη τῆς Αἰγύπτου, ὁ ὁποῖος τοῦ πρότεινε νὰ τὸν ἀπαλλάξει ἀπ' ὅλα τὰ βάσανα με προϋπόθεση τὸν ἐξισλαμισμό του. Ὁ γενναῖος Ἰσπανὸς ὅμως κάθε ἄλλο παρὰ νὰ δελεασθεῖ μπορούσε. Αὐτὸς ποὺ ξεκίνησε ἀπ' τὴ μακρινὴ πατρίδα του, ἀφήνοντας βασιλεῖο καὶ δόξα, πλοῦτη καὶ χαρὲς γιὰ νὰ βρεῖ τὴ μοναδικὴ καὶ ἀποκλειστικὴ Χαρὰ καὶ Ἀνάπαυση, τώρα ποὺ τοῦ χαρίζεται ἡ μοναδικὴ εὐκαιρία τῆς ὑψιστῆς ἀφοσίω-

σης καὶ ἀπόδειξης αὐτῆς τῆς ἀγάπης, χαίρει καὶ δοξολογεῖ διπλὰ τὸν Θεόν. Σ' αὐτὸν τέτοια τιμὴ! Δοξασμένο νὰ εἶναι τὸ Ὄνομά Του. Ἰπέστη με χαρὰ ὅλα τὰ βασανιστήρια ποὺ ὁ διάβολος ἐνέπνευσε στοὺς δημίους του. Τὸ ἀδυνατισμένο σαρκίο του δὲν ἄντεξε ὅμως πολὺ. Ἀρρώστησε βαριὰ καὶ ἡ ἀρρώστιά του αὐτὴ ἔβαλε τέλος στὰ μαρτύριά του καὶ ἀρχὴ στὴν αἰώνια δόξα του. Ἦταν ἡ 17ῃ τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Κύριος, ὡς δεῖγμα τῆς ἐν αὐτῷ εὐαρεσκείας Του, τοῦ γνώρισε ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἡμέρα τῆς τελειώσεώς του. Σφραγίδα καὶ στέφανο τῶν ἀγίων ἀγῶνων του καὶ τῆς Χάρης ποὺ βρῆκε ὁ μακάριος μάρτυρας.

Ἄγιε μάρτυς καὶ ὁμολογητὰ Στέφανε, καύχημα τῆς Ἰσπανικῆς Ὁρθοδοξίας πρέσβευε ὑπὲρ πάντων ἡμῶν. Ἀμήν.

Μεγαλυνάριον

*Κόσμου καταλείψας τὰς ἡδονὰς
καὶ τῆς βασιλείας πᾶσαν δόξαν τε
καὶ τρυφὴν μοναχικὸν μανδύαν,
Στέφανε ἐνεδύθης,
ὄν αἷματι μαρτύρων κατεπορφύρωσας.*

Ἀγαπητέ μου
Κύριε Διευθυντά,

Μὲ ἔκπληξη διαπιστώνω ὅτι πολλοὶ ἐκλεκτοὶ ἀναγνώστες τοῦ Ἐφημερίου ἐπανερχονται συχνὰ μὲ ἐπιστολές τους στὸ πρόβλημα τῆς ἔκπτωσης τῆς ποιμαντικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς διακονίας σὲ μιὰ μορφή «πανηγυρικοῦ» ἐντυπωσιασμοῦ τῆς κοινωνίας μὲ τὴν παρουσία καὶ τὴ μορφή προβολῆς τοῦ ἔργου τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ τὸ γεγονός μου θύμισε μιὰ προσωπικὴ ἐμπειρία ἐπικίνδυνης ἐκτροπῆς καὶ τοῦ ἔργου ἡμῶν τῶν λαϊκῶν θεολόγων καὶ συνεργατῶν τῶν ἱερέων καὶ ἐπισκόπων, στὴν προσπάθειά μας νὰ τοὺς βοηθήσουμε στὸ ποιμαντικὸ καὶ κηρυγματικὸ ἔργο τους.

Πρὶν ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια, μὲ ἐτήσια ἐκπαιδευτικὴ ἄδεια ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, βρέθηκα στὴν Κύπρο καὶ συγκεκριμένα στὴν ἀγαπημένη μου πόλη Πάφο μὲ τοὺς ωραίους καὶ παραδοσιακοὺς στὴν πίστη ἀνθρώπους της γιὰ νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὸ ἀνέκδοτο ὡς τότε καὶ πολὺ σημαντικὸ ἐρμηνευτικὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου. Παράλληλα ἔθεσα τὸν ἑαυτό μου στὴ διάθεση τοῦ ἐκλεκτοῦ μου φίλου, μαθητῆ μου καὶ ἀπὸ χρόνια συνεργάτη στὸ ἔργο διακονίας, τοῦ Μητροπολίτου Πάφου Χρυσστόμου καὶ νῦν Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, ὥστε νὰ τὸν βοηθῆσω μὲ τὶς ταπεινές μου δυνάμεις στὸ πνευματικὸ του ἔργο.

Χάρηκε, ἰδιαίτερα, γιὰ τὴν προσφορά μου αὐτὴ καὶ προγραμματίσει, μάλιστα, μιὰ σειρά ἐκδηλώσεων. Πρῶτα νὰ ἐπισκεφθοῦμε ὅλες τὶς ἐκπαιδευτικὲς μονάδες τῆς ἐπαρχίας Πάφου, Γυμνάσια, Λύκεια καὶ Τεχνικὲς Σχολές καὶ μὲ ἀφορμὴ τὸν ἀγιασμό ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἑναρξῆς τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους νὰ ὁμιλήσει πρὸς τοὺς μαθητὲς καὶ ἐκπαιδευτικοὺς ἑνας Καθηγητῆς Πανεπιστημίου ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Τὸ ἐνδιαφέρον ὅλων ἦταν ἐντυπωσιακὸ καὶ μὲ ἀνάλογα θετικὰ ἀποτελέσματα γιὰ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας στὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα καὶ στὰ εἰδικὰ θεολογικὰ σεμινάρια γιὰ ἐκπαιδευτικούς καὶ ἐπιστήμονες ποὺ ὀργανώθηκαν στὴ συνέχεια ἀπὸ τὴν Μητρόπολη. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ ἐπιλογή δράσης ἦταν ὀρθὴ καὶ ἐξέφραζε μὲ σοβαρότητα τὴν παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στὴν κοινωνία.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχία αὐτὴ ἐρρίφθη ἡ ἰδέα κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους καὶ τῆς παραμονῆς μου στὴν Πάφο νὰ συνοδεύω τὸν Μητροπολίτη στὶς μεγάλες ἐκκλησιαστικὲς ἐκδηλώσεις, πανηγυρικοῦ χαρακτήρα, ὅπου χιλιάδες ἀνθρώπων λαμβάνουν μέρος γιὰ θρησκευτικούς, ἐμπορικοὺς καὶ ψυχαγωγικοὺς λόγους καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ νὰ ἀκούσουν ἀπὸ τὰ μεγάφωνα καὶ ἓνα «καλὸ κήρυγμα» ἀπὸ τὸν κύριο Καθηγητῆ. Παρὰ τὴν ἀρχικὴ μου διστακτικότητα δέχθηκα δοκιμαστικὰ αὐτὸ τὸ «ἐγχείρημα» κηρυγματικῆς προσφορᾶς.

Εὐτυχῶς, μετὰ ἀπὸ δύο-τρεις ἐκδηλώσεις «γιά τὰ πανηγύρια» συνειδητοποίησα, ὅτι κι ἐγὼ ἤμουν ἕνας μεταπράτης «θρησκευτικοῦ λόγου», δίπλα στὸν καλόγερο καὶ τὴν καλόγρια ποὺ δὲν ἐκκλησιάζονταν, ἀλλὰ πωλοῦσαν ἔξω κομποσκοίνια, εἰκό-νες, καρβουνάκια καὶ θυμίαμα, οἱ ἔμποροι διαλαλοῦσαν τὸ ἐμπόρευσμά τους, τὰ παι-διὰ καὶ ὁ κόσμος ἀπολάμβαναν τὸ «μαλλὶ τῆς γριᾶς» καὶ τὰ γλειφιτσούρια καὶ μαζί μὲ τὶς καραμουζες καὶ τὰ σφυρίγματα ἀκουγόταν καὶ τὸ «κῆρυγμα» τοῦ ταλαί-πωρου καθηγητῆ.

Θυμηθεῖτε ἐδῶ ἐκεῖνο τὸ συγκλονιστικὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸ Ναὸ τοῦ Σολομῶντα «ἐποιήσατε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου οἶκον ἐμπορίου» καὶ γιατί ὄχι καὶ «οἶκον ληστῶν»! Στὸ σημεῖο αὐτό, ἀντίθετα ἀπὸ τὸ προηγούμενο, ἡ ἀπόφαση ποιμαντικῆς δραστηριότητος ἦταν λανθα-σμένη γιὰ ἕνα σωτηριολογικὸ λειτουργικὸ κῆρυγμα.

Τότε, ἔντρομος ἐγὼ προσωπικὰ γιὰ τὸ ἐγγεῖρημα αὐτὸ τῆς ἐκ προοιμίου ἀποτυ-χίας καὶ τῆς ἐκκοσμίκευσης τοῦ εὐαγγελι-κοῦ λόγου, ἐγκατέλειψα τὸ πρόγραμμα ἐντυπωσιασμοῦ καὶ περιορίστηκα νὰ κη-ρῦσσω κάθε Κυριακῆ καὶ μεγάλη Γιορτῆ στὸ Ναὸ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἐγκλείστου τῆς Κύπρου, πρὸς τοὺς ὀλί-γους ἀρχικὰ προσκυνητές, ποὺ στὴ συνέ-χεια ὅταν διέρευσε ἡ πληροφορία αὐτὴ ἄρχισε μέγα πλῆθος νὰ ἐκκλησιάζεται καὶ ἀπὸ τὴν πόλη καὶ τὴν ἐπαρχία τῆς Πάφου, ἀκόμη καὶ προσκυνητές ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Μεγαλονήσου. Μετὰ δὲ τῆ θεία Λει-τουργία συνεχιζόταν ἐνδιαφέρουσα θεο-λογικὴ συζήτηση, παίρνοντας τὸν καφέ μας στὸ Ἀρχονταρῖκι τῆς Μονῆς ὡς τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ, γιὰ νὰ λάβουμε μέρος ὅσοι ἐπιθυμοῦσαμε στὴ συνέχεια καὶ στὴν

τράπεζα ἀγάπης. Ἔτσι, ὅλοι οἱ συνδαιτη-μόνες ἱερεῖς, μοναχοὶ καὶ λαϊκοὶ εἶχαμε τὴν αἴσθηση ὅτι πραγματικὰ ἀνήκαμε στὴν ἴδια κοινωνία καὶ κοινότητα ἀγάπης, ἐκεί-νη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Κατὰ συνέπεια, δὲν κινδυνεύουν μόνο οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ «αὐτοκρατορικοῦ» κατὰ τὴν ἐμφάνιση ἱερατείου ἀλλὰ κι ἐμεῖς οἱ ἀπλοὶ διάκονοι τοῦ λόγου καὶ οἱ πιστοὶ στὸ σύνολο νὰ γίνουμε συνειδητὰ ἢ ἀσυ-νειδητὰ ἄνθρωποι θρησκευτικὰ φιλακό-λουθοι ἐντυπωσιασμοῦ, ποὺ σημαίνει πι-στοὶ «γιά τὰ πανηγύρια» καὶ μάλιστα νὰ ἐνθαρρύνουμε ἐπίμονα πρὸς τὴν κατεύ-θυνση αὐτὴ καὶ τοὺς ἀγαθοὺς κληρικούς μας.

Ἀθήνα 8.10.2009

Κυριακὴ ἐορτῆς Ἁγίου Νικολάου

Γεώργιος Πατρῶνος,

Ὁμότιμος Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

Ἀγαπητοὶ κύριοι,

Ἡ οἰκογένειά μου καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐφοπλιστὲς προσέφεραν χρήματα γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ Ναοῦ τοῦ Εὐαγγελι-σμοῦ τῆς Θεοτόκου στὴ Μανίλα τῶν Φι-λιππίνων. Τὸν ἱερό αὐτὸ Ναὸ ἐγκαινίασε ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τὸ 2000. Τὸν προηγούμενο μῆνα ὁ Ναὸς αὐτὸς καὶ ἡ ὅποια περιουσία του ἀποδό-θηκαν στὴν δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μὲ ἐνέργειες τοῦ Μητροπο-λίτη Χόνγκ-Κόνγκ. Θὰ παρακαλοῦσα νὰ δημοσιευθεῖ τὸ γεγονός αὐτὸ στὸ ἔγκριτο περιοδικό σας ὥστε νὰ τὸ πληροφορηθεῖ τὸ κοινὸ καὶ οἱ δωρητές.

Μὲ ἀγάπη Χριστοῦ,

Μιλτιάδης Ἀδαμόπουλος,

Πρόεδρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁρθοδόξου Ἰδρύματος στὴ Μανίλα τῶν Φιλιππίνων

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ἐπιμέλεια: Λίτσας Ἰ. Χατζηφώτη

Ὁ Νεοπαγανισμὸς τῆς «Νέας Ἐποχῆς»

τοῦ Πρωτ. Κυριακοῦ Τσουροῦ

Ἐκδόσεις Πανελληνίου Ἐνώσεως Γονέων

Ἀθήνα 2008

Ὁ αἰδ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Κυριακὸς Τσουρός, Δρ. Θ., ἀνήκει στοὺς στενοὺς συνεργάτες τοῦ ἀειμνήστου π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου καὶ εἶναι τὸ πρόσωπο τὸ ὁποῖο τὸν διαδέχθηκε, μετὰ τὴν εἰς Κύριον ἐκδημία του, στὴ νευραλγικὴ θέση τοῦ γραμματέως τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Αἰρέσεων. Τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον τοῦ π. Κυρια-

κοῦ ἀποτελεῖ μία ad hoc συστηματικὴ ἐργασία γιὰ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀντιχριστιανικόν, σύνθετο καὶ ἐπικίνδυνον φαινόμενον τοῦ Νεοπαγανισμοῦ. Πρόκειται γιὰ ἓνα φαινόμενον ποὺ ἀναπτύσσεται μὲ γρήγορους ρυθμοὺς στὶς ἡμέρες μας τόσο στὸν ἑλληνικὸν χῶρον ὅσο καὶ διεθνῶς καὶ σχετίζεται ἄμεσα μὲ τὴ λεγόμενη «Νέα Ἐποχὴ» (New Age). Τὸ βιβλίον μετὰ τὴν εὐλογία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τὸν πρόλογο τοῦ Ὁμότιμου Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν π. Γεωργίου Μεταλληνοῦ, περιλαμβάνει ἕξι κεφάλαια, στὰ ὁποῖα ὑπάρχει μία πολυπρισματικὴ παρουσίαση, ἀνάλυση τῶν διαφορῶν θέσεων, ἀρχῶν καὶ δοξασιῶν ποὺ διατυπώνουν οἱ ἑλληνικὲς νεοπαγανιστικὲς κινήσεις. Ἐπιπλέον ὑπάρχει διεξοδικὴ ἀναφορὰ τόσο στὸ ἑλληνικὸ ὅσο καὶ στὸ διεθνὲς νεοπαγανιστικὸ σκηνικόν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων προτερημάτων τοῦ βιβλίου, ποὺ δείχνει ταυτοχρόνως τὴν λεπτομερέστατη ἐνημέρωση τοῦ συγγραφέα, εἶναι καὶ τὸ ἐντυπωσιακὸ γεγονός τοῦ μεγάλου ὄγκου τοῦ πρωτογενοῦς νεοπαγανιστικοῦ ὕλικου ποὺ παραθέτει ὁ συγγραφέας στὴ διαπραγματεύσει τῶν ἐπιμέρους θεμάτων. Εἶναι σαφὲς ὅτι ἡ ὅλη προσπάθεια καὶ διάρθρωση τοῦ ἔργου ἔχει πρωτίστως ποιμαντικὴ στόχευση καὶ ἀναφορά. Γιὰ πολλὰ χρόνια θὰ ἀποτελέσει ἓνα ὑπεύθυνον βοήθημα τόσο τῶν ποιμένων ὅσο καὶ τῶν θεολόγων καθηγητῶν καὶ τῶν χριστιανῶν γιὰ τὸ φαινόμενον τοῦ νεοπαγανισμοῦ καὶ τὶς ἰδιαιτερότητες ποὺ αὐτὸ παρουσιάζει στὴν Ἑλλάδα. Ἀφοῦ ἐκφράσουμε τὶς εὐχαριστίες μας καὶ τὰ θερμὰ μας συγχαρητήρια στὸν αἰδεσιμολογιώτατον συγγραφέα, πιστεύουμε ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ π. Κυριακοῦ Τσουροῦ Ὁ Νεοπαγανισμὸς τῆς «Νέας Ἐποχῆς» ἀποτελεῖ μία ἀκόμη πολύτιμη προσφορά του στὴν Ἐκκλησίαν μας, μαζὶ μὲ τὴν ἄλλη μεγάλη καὶ ἀθόρυβη ποιμαντικὴ διακονία του στὸν τομέα εὐθύνης ποὺ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔχει ἀναθέσει νὰ ὑπηρετεῖ.

Πρωτ. Βασίλειος Α. Γεωργόπουλος
Λέκτωρ Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

Πεντηκοστάριον Χαρμόσουνον

*Κωνσταντίνου Γρηγοριάδη,
καθ. Πανεπιστημίου*

Ἐκδόσεις ἼΑθως

Ἀθήνα 2008

Πολυγραφότατος ὁ κ. Γρηγοριάδης, παρουσίασε πρόσφατα ἕνα νέο ὀγκῶδες πόνημά του με θέμα τὰ «Ἀγιογραφικὰ καὶ Ὑμνολογικὰ κείμενα Κυριακῶν καὶ Ἑορτῶν ἀπὸ τὸ Πάσχα μέχρι καὶ τῶν Ἁγίων Πάντων-Νεοελληνικὴ ἀπόδοση-πατερικὰ σχόλια ἐκκλησιαστικῆς οἰκοδομῆς», ὅπως εἶναι ὁ ὑπότιτλος τοῦ βιβλίου. Ἔχει προηγηθεῖ ἡ «Ἁγία

καὶ Μεγάλῃ Ἑβδομάς-Ἀγιογραφικὰ καὶ Ὑμνολογικὰ κείμενα-Νεοελληνικὴ ἀπόδοση-πατερικὰ σχόλια ἐκκλησιαστικῆς οἰκοδομῆς», ποὺ ἀσχολεῖται μετὰ τὴν περίοδο τῆς Μεγάλῃς Ἑβδομάδας. Καλύπτεται μετὰ αὐτὸ τὸν τρόπο μιὰ λατρευτικὴ περίοδος τοῦ χρόνου μετὰ πάρα πολλὰ καὶ σπουδαῖα ὑμνολογικὰ κείμενα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ρεεὶ ὁ κρουνὸς τῆς γνώσης τῶν ὑμνωδῶν, ποὺ ἐκχύνεται ἀπὸ τὴν ἀνάβρα τῆς κοινωνίας τους μετὰ τὸν Κύριο. Ὁ συγγραφέας, μετὰ τὴν πολύμοχθη ἐργασία του αὐτῆ, προσφέρει στὸν ἀναγνώστη, μετὰ τὴν μεταφορὰ στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα, ἕνα στέρεο ἐξοπλισμὸ γιὰ νὰ κατανοῆσει τοὺς ὕμνους στὴ γλῶσσα ποὺ γράφηκαν. Ἀλλὰ ὄχι μόνον τοῦτο. Τὸ σπουδαιότερο εἶναι ὅτι τοῦ δίνει τὰ πνευματικὰ ἐφόδια νὰ διεισδύσει στὰ νοήματα ποὺ περιέχονται στοὺς ὕμνους αὐτοὺς, τοὺς θεόπνευστους, ἀφοῦ εἶναι ἔργα ἀνθρώπων ποὺ ἀναδείχθηκαν ἅγιοι τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Χρησιμοποιεῖ, λοιπόν, τὴ συμβολὴ τῆς Πατερικῆς σοφίας, ἐπιλέγοντας ὅσα περισσότερα καὶ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα μποροῦν νὰ συμπεριληφθοῦν στὸ βιβλίον καὶ νὰ ἐνισχύσουν τὸν ἀναγνώστη στὴν κατανόησιν τῶν ὕμνων. Γράφει χαρακτηριστικὰ σὲ ἕνα σημεῖο τοῦ προλόγου στὸ βιβλίον ὁ συγγραφέας: «Οἱ ὑπαρξιακοὶ προβληματισμοὶ τῶν Πατέρων ἀναφέρονται σὲ θέματα νοηματοδοτήσεως τοῦ μυστηρίου τῆς ζωῆς καὶ ὄχι μόνον στὶς δυνατότητες βελτιώσεως γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἠθικῆς ἐπιβιώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ καὶ ἰσχύουν γιὰ κάθε ἄνθρωπον, ποὺ ἀναζητεῖ διέξοδον σ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση». Πρόκειται γιὰ ἕνα ἔργο ποὺ προσφέρει σημαντικὴ βοήθεια τόσο κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς λατρείας ἀλλὰ πολὺ περισσότερο στὴν κατ' ἰδίαν μελέτη καὶ τὸν ὀρθόδοξον στοχασμὸν.

Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

Ἐπιμέλεια: Λίτσας Ἰ. Χατζηφώτη

ΜΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ολοκληρώθηκε στις 23 Νοεμβρίου λήγοντος ἔτους ἢ ἐτήσια Γενική Συνέλευση τῶν μελῶν τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος (Ι.Σ.Κ.Ε.), ποῦ πραγματοποιήθηκε στὸν Ἱ. Ν. Ἀγίου Ἐλευθερίου Ἀχαρνῶν, σύμφωνα μὲ τὸ Δελτίο Τύπου ποῦ ἐκδόθηκε τὴν ἴδια ἡμέρα. Τῆς ἐνάρεξως τῶν ἐργασιῶν προηγήθηκε Θ. Λειτουργία καὶ μνημόσυνο τοῦ μακαριστοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε π. Εὐθυμίου Γκίκα καὶ τῶν λοιπῶν κεκοιμημένων ἐν Χριστῷ Πρεσβυτέρων. Ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου παρέστη ὁ Ἀρχιμ. Ἱερώνυμος Νικολόπουλος, ὁ ὁποῖος μετέφερε τὶς εὐχὲς καὶ τὶς εὐλογίες του. Παρέστησαν ἐπίσης οἱ πρόεδροι τῶν Ἱερῶν Συνδέσμων Κρήτης καὶ Χίου, οἱ ὁποῖοι ἐξέφρασαν τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἱκανοποίησή τους γιὰ τὴν παρουσία τους στὴ Γ. Συνέλευση τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε καὶ κατέθεσαν σημαντικοὺς προβληματισμοὺς καὶ προτάσεις. Ἐπεσήμαναν δὲ τὴν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ἄμεσης συνεργασίας τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε μὲ τοὺς Ἱεροὺς Συνδέσμους τους γιὰ τὴν ἄμεση ἐπίλυση τῶν ἐφημεριακῶν προβλημάτων. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε, Πρωτοπρ. Γεώργιος Σελλῆς, παρουσίασε ἐν συντομίᾳ τὶς ὡς τώρα ἐνέργειες τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ποῦ καὶ γόνιμες καὶ ἐπιτυχεῖς, ὅπως τόνισε, μποροῦν νὰ χαρακτηριστοῦν.

Ἀκολούθως παρουσίασαν τὶς εἰσηγήσεις τους οἱ κληρικοὶ οἱ ὁποῖοι εἶχαν ὀριστεῖ σχετικᾶ: α) ὁ π. Ἰωάννης Κατωπόδης ἀναφέρθηκε στὸ θέμα τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Δικαιοσύνης», β) ὁ π. Γεώργιος Βαμβακίδης, ἐκπρόσωπος τύπου τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε, ἔθιξε «Ἐφημεριακὰ θέματα» καὶ γ) ὁ π. Χρῆστος Χριστοδούλου ἀναφέρθηκε σὲ «Πνευματικὰ θέματα – μάθημα σεξουαλικῆς διαπαιδαγώγησης στὰ σχολεῖα». Τὸ πέρας τῶν εἰσηγήσεων ἀκολούθησε εὐρεία συζήτηση μὲ τὴ συμμετοχὴ πολλῶν κληρικῶν ποῦ κατέθεσαν τὶς προσωπικὲς τους ἀπόψεις. Κατόπιν ὁ πρόεδρος τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε π. Γεώργιος Σελλῆς καὶ ἡ διευθύντρια τοῦ τομέα Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε. κ. Αἰκ. Πατσιᾶ παρουσίασαν τόσο τὴν χρονικὴ ἀναδρομὴ ὅσο καὶ τὴ σημερινὴ προβληματικὴ κατάσταση τοῦ Ταμείου Κληρικῶν. Κατὰ τὶς ἐργασίες τῆς Γ. Συνελεύσεως ἐκφράστηκε ἡ ἀνάγκη συμμετοχῆς καὶ ἐγγραφῆς, ἂν εἶναι δυνατόν, ὅλων τῶν κληρικῶν τῆς Ἑλλάδος στὸν Ι.Σ.Κ.Ε, γιὰ τὴν καλύτερη καὶ ταχύτερη ἐπίλυση τῶν προβλημάτων καὶ ἐξουσιοδοτήθηκε τὸ Δ.Σ. νὰ προβεῖ σὲ συγκεκριμένες ἐνέργειες γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτόν.

Μετὰ τὴ λήξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Γ. Συνελεύσεως τῶν μελῶν τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε ὁ πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. μετέβησαν στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, διὰ Βίου Μάθησης καὶ Ὁργανισμῶν καὶ παρέδωσαν ὑπόμνημα πρὸς τὴν κ. Ὑπουργὸ μὲ θέματα ποῦ ἀφοροῦν στὸν Ἐφημεριακὸ Κλῆρο καὶ ζήτησαν νὰ πληροφορηθοῦν γιὰ τὶς προθέσεις της γιὰ τὸ ὡς μὴ ὀφείλε προκῦψαν θέμα τῶν Ἱερῶν Συμβόλων. Μὲ ἱκανοποίηση ἔλαβαν ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερο γραφεῖο τῆς κ. Ὑπουργοῦ τὴν ἀπάντηση ὅτι ὅσα ἀκούγονται δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν ἀλήθεια καὶ ὅτι «ὄλοι πρέπει νὰ σέβονται τὶς πεποιθήσεις τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

ΤΙΣ ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΕΣ εκδηλώσεις που διοργανώθηκαν από 8 ως 15 Δεκεμβρίου, ἐπ' εὐκαιρία τῆς ἐορτῆς τοῦ πολιούχου τῆς Ἱερᾶς Πόλεως τοῦ Μεσολογγίου Ἁγίου Σπυρίδωνος φιλοξενήθηκε καὶ λιτανεύθηκε ἡ θαυματουργή εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Βηθλεεμίτισσας. Ἡ εἰκόνα μεταφέρθηκε στοῦ Μεσολόγγι μετὰ ἀπὸ ἐνέργειες τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχῶν τοῦ τόπου καὶ μετὰ τὴν ἄδεια τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Θεοφίλου.

ΙΕΡΕΙΣ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἐνορίτες, κατηχητὲς μαζὶ μετὰ ἐθελοντὲς τῆς Ἀλληλεγγύης καὶ κατοίκους τῆς περιοχῆς φύτεψαν 50.000 δένδρα στὴν καμένη γῆ τῆς Πεντέλης, στὴ θέση «Κοκκιναρᾶς» τὴν Κυριακὴ 13 Δεκεμβρίου. Στὴ δράση αὐτὴ τὸ παρὸν ἔδωσαν ὁ Μακ. Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Θεόδωρος καὶ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, οἱ ὁποῖοι συμβολικὰ φύτεψαν ἓνα δένδρο.

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ σὲ ὄγκο καὶ διαστάσεις, ἀλλὰ πολὺ χρήσιμη ἔκδοση ἐτοίμασε ὁ ἔφημεριος τοῦ Ἱ. Ν. Ἁγίου Νικάνορος Καστοριάς, Πρωτοπρ. Ἐλευθέριος Στυλίδης. Τίτλος τῆς «Τὸ διοικητικὸ Ἐγκόλπιο τοῦ Ἐφημερίου». Πρόκειται γιὰ ἓνα εὐχρηστο διοικητικὸ ἐγκόλπιο, ὅπου περιλαμβάνονται οἱ σημαντικότερες καὶ πιὸ ἀπαραίτητες νομοκανονικὲς διατάξεις, οἱ ρυθμιστικὲς ἐγκύκλιοι καὶ τὰ ὑποδείγματα ἐκεῖνα ποὺ θὰ καθιστοῦσαν ἀσφαλέστερη καὶ ταχύτερη τὴν ἐπιτέλεση τοῦ διοικητικοῦ μέρους τῶν καθηκόντων τῶν ἐφημερίων.

